

Voorkomen is beter

dan genezen!

Naam :Susette Schipperen-Slegers
PCN : 227723
Opleiding : Master Special Education Needs (M SEN)
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute : BG12SM09 Specialist hoogbegaafdheid
Begeleider : Ine Vermeer
Datum : 27 mei 2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pag. 2
Samenvatting	pag. 4
Inleiding	pag. 6
Hoofdstuk 1 aanleiding en probleemstelling	pag. 9
• 1.1 De aanleiding voor mijn onderzoek	pag. 9
• 1.2 Toelichting op mijn onderzoeksvraag	pag. 10
• 1.3 Deelvragen	pag. 12
• 1.4 De situatie	pag. 12
• 1.5 Doel van mijn onderzoek in de toekomst	pag. 12
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	pag. 13
• 2.1 Visie op hoogbegaafdheid	pag. 13
• 2.2 De omgeving	pag. 14
• 2.3 (hoog)begaafden denken anders	pag. 15
• 2.4 Emotioneel welbevinden	pag. 16
• 2.5 Onderpresteren	pag. 17
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethode	pag. 18
• 3.1 Doel	pag. 18
• 3.2 Type onderzoek	pag. 18
• 3.3 Het ontstaan van de onderzoeksgroep	pag. 18
• 3.4 Onderzoeksgegevens verzamelen	pag. 19
• 3.5 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	pag. 21
• 3.6 Ethiek	pag. 22
Hoofdstuk 4 Datapresentatie en analyse	pag. 23
• 4.1 Enquête	pag. 23
• 4.2 De werkstrategieëntest	pag. 28
• 4.3 interview	pag. 30
• 4.4 Lesobservaties	pag. 33
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	pag. 36

- 5.1 Conclusie pag. 36
- 5.2 Aanbeveling pag. 40
- 5.3 Opmerkingen pag. 40
- 5.4 Verder onderzoek pag. 41

Hoofdstuk 6 Evaluatie onderzoek

- 6.1 Start pag. 42
- 6.2 Wat wilde ik? Pag. 42
- 6.3 Resultaten en verwachtingen pag. 42
- 6.4 Wat heeft dit onderzoek voor mij betekend? Pag. 43
- 6.5 Toekomst pag. 45

Literatuurlijst pag. 46

Bijlagen

- Bijlage 1 pag. 49
- Bijlage 2 pag. 50
- Bijlage 3 pag. 51
- Bijlage 4 pag. 52
- Bijlage 5 pag. 55
- Bijlage 6 pag. 58
- Bijlage 7 pag. 61

Samenvatting

De mogelijkheid bestaat dat (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs niet altijd de gewenste scholing en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om tot ontwikkeling te komen. Dit kan zich uiten in: verveling, gebrek aan motivatie, het niet goed beheersen van leer- en werkstrategieën, een verlaagd zelfbeeld en ongelukkig zijn.

Op het voortgezet onderwijs kunnen zij dan in de problemen komen. Hier worden zij namelijk op hun niveau aangesproken, maar zij weten niet wat leren is. Ook kunnen zij door het hogere niveau fouten gaan maken, maar zij hebben niet geleerd hoe ze hiermee om moeten gaan.

Ik vind het van belang om goed aan te kunnen sluiten op de behoeften van (hoog)begaafden en daarmee het welbevinden van deze leerlingen positief te houden of te verhogen. Hiervoor wil ik mogelijkheden creëren, zodat deze leerlingen voldoende uitgedaagd worden en daarbij een op hun educatieve behoeften aangepast programma aangeboden krijgen om zich voor te kunnen bereiden op het voortgezet onderwijs.

In dit meesterstuk wordt onderzocht of het welbevinden van (hoog)begaafde leerlingen uit groep 7-8 verhoogd kan worden door middel van een plusklas op het voortgezet onderwijs.

Voor leerlingen die minder goed mee kunnen met het huidige programma is er van alles, maar voor leerlingen die juist bovenin presteren, is er niet altijd een mogelijkheid om hen te voorzien in hun educatieve behoeften. Wat echter wel belangrijk is, is dat deze leerlingen uitgedaagd worden, want als (hoog)begaafde kinderen niet uitgedaagd worden, kunnen zij gaan onderpresteren. Onvoldoende uitdaging is één van de factoren van onderpresteren.

Door middel van literatuuronderzoek is onderzocht hoe begaafdheid tot uiting komt, welke invloed de omgeving heeft, hoe begaafden denken, hoe onderpresteren ontstaat en wat voor effect dit alles heeft op het welbevinden van deze kinderen. Voor de uitvoering van dit onderzoek heb ik twee scholen benaderd waarmee ik ben gaan samenwerken. Zij selecteerden negen leerlingen die aan bepaalde criteria moesten voldoen.

Vier maanden lang kwamen de geselecteerde leerlingen iedere donderdagmiddag van 12.30u tot 14.30u naar mij toe. Tijdens deze uren zijn we aan de slag gegaan met modules die ik speciaal voor deze doelgroep ontwikkeld heb.

Om een goed onderzoeksbeeld te krijgen, zijn de leerlingen, hun ouders en hun leerkrachten bevraagd middels een vragenlijst. Eén lijst als nulmeting en één als eindresultaat. Daarnaast is door middel van toetsing, interviews en observatie een conclusie tot stand gekomen. Vragen die hierbij aan de orde kwamen, hadden te maken met het welbevinden van de leerlingen en de inhoud- en opbrengst van de modules.

Uit de conclusie blijkt dat een plusklas, voor (hoog)begaafde leerlingen uit groep 7 en 8, op het voortgezet onderwijs een verrijking is voor het welbevinden van deze kinderen.

Omdat deze kinderen inderdaad baat hebben bij een plusklas, op het voortgezet onderwijs zou ik de lijn door willen trekken naar klas 1 en 2 atheneum van het voortgezet onderwijs. Op die manier kan ik een doorlopende leerlijn ontwikkelen waarbij getalenteerde leerlingen zich ook blijven ontwikkelen.

■ nleiding

Ik ben Susette Schipperen en moeder van twee kinderen. Na in 2008 de lerarenopleiding succesvol te hebben afgerond, ben ik gaan werken als docent Nederlands op het voortgezet onderwijs. De school waar ik lesgeef, is een openbare middelbare school met een afdeling VMBO-tl, havo, atheneum, tweetalig atheneum en 5M anders leren.

Tijdens mijn lerarenopleiding heb ik een lezing gevolgd over hoogbegaafden. Dit heeft mij zo gegrepen dat ik in 2010 gestart ben met de masteropleiding “Specialist hoogbegaafdheid”.

Aanleiding van het onderzoek

Momenteel geef ik les aan leerlingen uit klas 2 atheneum. Daarnaast heb ik vorig jaar (hoog)begaafde leerlingen begeleid voor een opdracht van school. Voor die opdracht moesten het kinderen zijn met een probleem. Tijdens mijn begeleiding aan deze kinderen ontdekte ik het volgende: zij liepen vast op het structureren en het plannen van huiswerk. Mede hierdoor hadden zij een verlaagd zelfbeeld.

De mogelijkheid bestaat dat (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs niet altijd de gewenste scholing en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om tot ontwikkeling te komen. Dit kan zich uiten in: verveling, gebrek aan motivatie, het niet goed beheersen van leer- en werkstrategieën, een verlaagd zelfbeeld en ongelukkig zijn.

Het onderwijs is voortdurend in beweging. Er worden steeds veranderingen doorgevoerd om het onderwijs te verbeteren. In artikel 8 van de onderwijswet staat dat alle kinderen recht hebben op onderwijs aansluitend op hun eigen ontwikkelingsproces. Op 1 augustus 2012 draagt de school zelf de verantwoording dat kinderen passend onderwijs krijgen, wat staat voor het geven van onderwijs op maat. Hierdoor ligt tegenwoordig een stuk verantwoording bij de docent om onderwijs te verbeteren en deze zo optimaal te organiseren binnen zijn klas. Harinck (2009) zegt dat je daarvoor een onderzoeksmatige houding nodig hebt.

In de literatuur en tijdens de lessen, die ik volg, komt duidelijk naar voren dat (hoog)begaafde kinderen anders leren en daardoor ook andere educatieve behoeftes hebben. Als je daar geen rekening mee houdt, kan dit een negatieve invloed hebben op het kind. Momenteel zien we diverse plusklassen ontstaan. Soms zie ik er een

terug op het voortgezet onderwijs. Ik vroeg me af of deze kinderen gebaat zijn bij een plusklas. Niet een plusklas op de eigen school, maar een plusklas voor groep 7-8 gegeven op het voortgezet onderwijs.

Een andere mogelijkheid om tegemoet te komen aan de educatieve behoeften van deze kinderen is peergroeponderwijs in de vorm van het Leonardo-onderwijs¹. Bij veel mensen wordt dit goed ontvangen. Toch ben ik van mening, dat daarbij voorbij gegaan wordt aan het punt: de maatschappij. Leerlingen van het Leonardo onderwijs krijgen onderwijs op maat en zijn omgeven met ontwikkelingsgelijken. Maar ik vind dat je ook moet leren omgaan met kinderen die niet je ontwikkelingsgelijken zijn. In de maatschappij vinden we een diversiteit van mensen en in een bedrijf werk je ook met allerlei mensen samen en kun je geen groepje (hoog)begaafden creëren.

Freeman (2010) geeft in haar boek *Gifted Lives* weer dat isolatie van leeftijdsgenoten op latere leeftijd nog een negatief effect kan hebben. Zij vertelt ook dat deze kinderen acceptatie nodig hebben voor wie ze zijn en daarbij een geschikte omgeving die ze mogelijkheden biedt en hen steunt tijdens de ontwikkeling. Dit is voor mij een extra reden om een onderzoek te doen naar het effect van peergroeponderwijs.

Wat voor functie zou een peergroep in mijn werksituatie moeten hebben? Dit is de vraag waarover ik heb nagedacht. Daarbij kwam ik uit op een leerling-gerichte aanpak waarbij er ingegaan wordt op academische leerinhouden. Daarmee bedoel ik dat aan het aangeboden lesmateriaal niet verder gewerkt wordt in de thuisklas en dat de leerling in de plusklas een gerichte aanvulling krijgt op vakinhouden waarbij aandacht wordt besteed aan metacognitieve vaardigheden zoals studieplanning, reflecteren e.d. (Jason, 2009). Dit omdat het mij opvalt dat getalenteerde leerlingen op het voortgezet onderwijs vaak uitvallen op vaardigheden zoals werkstrategieën. Voor een plusklas op het voortgezet onderwijs wordt toestemming verleend door het Beatrix College, zodat ik de lessen van de kinderen daar kan verzorgen. Tevens zal ik gastdocenten inschakelen om de lessen uitdagend te maken.

Daarnaast zullen er scholen benaderd worden om middels selectiecriteria kinderen te selecteren die in aanmerking zouden komen om mee te werken aan mijn onderzoek.

Wat wil ik met dit onderzoek bereiken?

Ik wil nagaan of de literatuur gelijk heeft. Kan het welbevinden van (hoog)begaafde

1 Het Leonardo-onderwijs biedt scholing aan leerlingen die hoogbegaafd zijn. Op deze school kun je dus alleen terecht als je hoogbegaafd bent. (Leonardo-onderwijs, 2011)

kinderen verhoogd worden door middel van een plusklas op het voortgezet onderwijs? Deze mogelijke ontwikkeling/verandering wil ik graag met eigen ogen zien.

Als mijn verwachtingen uitkomen dan zouden we (hoog)begaafde leerlingen op deze manier tevens goed voor kunnen bereiden op het voortgezet onderwijs, waardoor zij minder snel vastlopen. Helaas kan ik dat niet in dit onderzoek meenemen, want daar is de tijd te kort voor. Maar een vervolgonderzoek wat hierop aansluit, lijkt me zeer nuttig. Komen deze leerlingen na het volgen van de plusklaslessen minder in de problemen op het voortgezet onderwijs?

Mijn leerrendement zal zijn om te kijken hoe ik (hoog)begaafde kinderen kan motiveren en laten leren. En hoe kan ik er voor zorgen dat hun welbevinden verhoogd wordt of goed blijft. Als de uitkomst van het onderzoek positief zal zijn, dan zie ik graag dat het vervolgonderwijs zich hiervoor meer in gaat zetten. Ik wil dan op mijn school een adviesrapport schrijven om definitief een plusklas voor deze leerlingen op te mogen gaan zetten. Dat betekent voor mijzelf dat ik een stap maak om als specialist hoogbegaafdheid beleid te maken voor mijn school.

1 Aanleiding en probleemstelling

In dit hoofdstuk zal ik uitleg geven over hoe ik tot dit onderzoek gekomen ben. Daarnaast zal ik de vragen die het onderzoek met zich meebrengt presenteren.

1.1 De aanleiding voor mijn onderzoek

Voor leerlingen die minder goed mee kunnen met het huidige programma is er van alles, maar voor leerlingen die juist bovenin presteren, is er niet altijd een mogelijkheid om hen te voorzien in hun educatieve behoeften. Wat echter wel belangrijk is, is dat deze leerlingen uitgedaagd worden, want als (hoog)begaafde kinderen niet uitgedaagd worden, kunnen zij gaan onderpresteren. Onvoldoende uitdaging is één van de factoren van onderpresteren.

Begaafdheid is een samenspel tussen hoge intelligentie, motivatie, creativiteit, gezin, school en ontwikkelingsgelijken. Is deze samenhang goed, dan kan het talent tot uiting komen. (Mönks ,1995)

Hoogbegaafde leerlingen kunnen problemen krijgen op leergebied of op sociaal-emotioneel gebied. Hiervoor kan ik diverse oorzaken noemen, bijvoorbeeld: wel of geen erkenning, geen aansluiting vinden bij vrienden, gebrek aan uitdaging en ga zo maar door. Zij hebben hierdoor extra emotionele steun nodig, omdat ze vaak niet begrepen worden en daardoor eenzaam zijn. Tevens moet er voor hen een gelegenheid geschapen worden voor ontwikkeling. Als een kind zich niet kan ontwikkelen en zich aan gaat passen aan het niveau van de klas, kan het gaan onderpresteren. Door dit onderpresteren verandert het zelfbeeld van de leerling. Een negatief zelfbeeld kan er voor zorgen dat het kind flinke problemen krijgt en uitvalt. Vorig jaar heb ik voor een opdracht van school (hoog)begaafde leerlingen begeleid. Tijdens mijn begeleiding aan deze kinderen ontdekte ik het volgende: zij liepen vast op het structureren en het plannen van huiswerk. Mede hierdoor hadden zij een verlaagd zelfbeeld.

De mogelijkheid bestaat dat (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs niet altijd de gewenste scholing en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om tot ontwikkeling te komen. Dit kan zich uiten in: verveling, gebrek aan motivatie, het niet goed beheersen van leer- en werkstrategieën, een verlaagd zelfbeeld en ongelukkig zijn.

Op het voortgezet onderwijs kunnen zij dan in de problemen komen. Hier worden zij namelijk op hun niveau aangesproken, maar zij weten niet wat leren is. Ook kunnen zij door het hogere niveau fouten gaan maken, maar zij hebben niet geleerd hoe ze hiermee om moeten gaan.

Om aan te sluiten op de behoeften van deze (hoog)begaafde leerlingen wil ik ze een stap voor zijn. Zoals mijn titel al zegt: "Voorkomen is beter dan genezen".

Hiervoor wil ik een plusklas voor "anders begaafden" uit groep 7 en 8 opzetten op het voortgezet onderwijs. Niet iedere basisschool heeft de mogelijkheid een plusklas binnen de eigen basisschool op te zetten. Daarnaast gaat het waarschijnlijk om een enkele getalenteerde leerling binnen de eigen basisschool. Als ik diverse scholen aanspreek, krijg ik meerdere getalenteerde leerlingen van hetzelfde ontwikkelingsniveau.

Om deze leerlingen bij elkaar te brengen, heb ik van drie scholen de interne begeleider of directeur benaderd en gevraagd of zij mee willen werken aan mijn onderzoek. De eerste twee basisscholen die ik heb benaderd, waren zeer enthousiast. De derde basisschool gaf aan nog geen duidelijk zicht te hebben op wat er komend schooljaar op het programma zou staan en meldde zich daarom af. Via de interne begeleiders heb ik een brief (zie bijlage 1) naar de ouders van de geselecteerde kinderen gestuurd.

Ik vind het van belang om goed aan te kunnen sluiten op de behoeften van (hoog)begaafden en daarmee het welbevinden van deze leerlingen positief te houden of te verhogen. Hiervoor wil ik mogelijkheden creëren, zodat deze leerlingen voldoende uitgedaagd worden en daarbij een op hun educatieve behoeften aangepast programma aangeboden krijgen om zich voor te kunnen bereiden op het voortgezet onderwijs

Onderzoeksvraag

Kan ik bij (hoog)begaafde leerlingen uit groep 7 en 8 doormiddel van een plusklas op het voortgezet onderwijs het welbevinden verhogen?

1.2 Toelichting op mijn onderzoeksvraag

Ik denk dat (hoog)begaafde leerlingen baat hebben bij een plusklas op het voortgezet onderwijs. Maar is dat ook werkelijk zo? Wordt het welbevinden van deze

leerlingen sterker bij deelname aan mijn klas en verklein ik de stap naar het voortgezet onderwijs die zij moeten gaan maken met mijn project?

Kan ik deze leerlingen leren leren, probleemoplossend werken en uitdagen om in hun eigen klas verder te werken? Kan ik onderpresteren bij hen hiermee voorkomen?

Kan ik deze leerlingen leren plannen en kan ik ze werkstrategieën aanleren?

Uiteraard kan ik niet alles in dit korte tijdsbestek toetsen. Ik kan deze leerlingen niet blijven volgen als zij naar het voortgezet onderwijs gaan. Daarom wil ik het onderzoek vooral richten op het welbevinden van de leerling. Dat houdt niet in dat de bovengenoemde onderdelen niet de revue zullen passeren tijdens de modules die ik ga ontwikkelen.

Ontstaan plusklas

“Hoogbegaafde kinderen kunnen, anders als vaak gedacht wordt, niet zomaar goed leren. Ze leren anders. Ze leren vanuit inzicht, eerst het geheel en vervolgens pas de verschillende delen waaruit het geheel bestaat.” Dit blijkt uit een onderzoek van Het Centrum voor Begaafdheisonderzoek, CBO van de Universiteit van Nijmegen. Het is daarom belangrijk om deze leerlingen tegemoet te komen in hun leerontwikkeling door leerstof op maat aan te bieden.

In artikel 8 van de onderwijswet staat dat alle kinderen recht hebben op onderwijs aansluitend op hun eigen ontwikkelingsproces. Op 1 augustus 2012 draagt de school zelf de verantwoording dat kinderen passend onderwijs krijgen, wat staat voor het geven van onderwijs op maat. Hierdoor ligt tegenwoordig een stuk verantwoording bij de docent om onderwijs te verbeteren en deze zo optimaal te organiseren binnen zijn klas. Dit verlangt nogal wat van de leerkracht voor de groep. Hij zal moeten differentiëren binnen de klas, wat een goede organisatie eist. Mijn vraag hierbij is:

“Kan en durft iedere leerkracht zijn lesmateriaal zo aan te bieden zodat hij iedere leerling voorziet in zijn educatieve behoeftes?”

Omdat je met een plusklas de verschillende partijen (leerkracht en talentvolle leerlingen) tegemoet komt, ben ik daar dan ook een voorstander van.

1.3 Deelvragen

Vragen die voort komen vanuit mijn onderzoeksvraag zijn:

- Hoe kan ik het welbevinden van een (hoog)begaafde verhogen of positief houden?
- Waarom denken hoogbegaafde kinderen anders? En wat kunnen de gevolgen hiervan zijn?
- Waaruit ontstaat onderpresteren en hoe kan ik dit tegen gaan?
- Hoe kan ik verrijken?
- Hoe bied ik leerstrategieën aan?
- Hoe zet ik een plusklas op?

1.4 De situatie

De situatie op de basisscholen is als volgt: beide basisscholen werken met een plusklas. Op één school is de leerkracht van de plusklas langdurig ziek.

Een voordeel wat ik heb bij het opzetten van de plusklas groep 7 en 8 is dat ik weet welke onderdelen er op het voortgezet onderwijs behandeld worden. Dit voorkomt dat mijn modules overlap hebben met de aangeboden lesstof op het voortgezet onderwijs en dit voorkomt weer een mogelijkheid tot vervelen in de vervolgklas.

1.5 Doel van mijn onderzoek in de toekomst

Uit onderzoek (Andrien, 2009) is gebleken dat slechts 17% van de hoogbegaafde leerlingen in Nederland doorstroomt naar de universiteit. Het is zonde om zoveel talent op straat te laten liggen. We hebben getalenteerde mensen nodig in onze maatschappij. Het is daarom van belang om ze al vroeg uit te dagen en te motiveren. Als blijkt uit mijn onderzoek dat deze kinderen inderdaad baat hebben gehad bij mijn plusklas, zou ik de lijn door willen trekken naar klas 1 en 2 atheneum van het voortgezet onderwijs. Op die manier kan ik een doorlopende leerlijn ontwikkelen waarbij getalenteerde leerlingen zich ook blijven ontwikkelen.

Omdat sommige scholen al gestart zijn met een plusklas op het voortgezet onderwijs ben ik laatst bij een evaluatie geweest op een college. Een hele klas vol begaafde kinderen uit groep 8. Wat mij zeer bij is gebleven, is dat deze kinderen zeer enthousiast waren, omdat zij extra uitgedaagd werden. Voor mij reden om mijn onderzoek uit te voeren.

2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk beschrijf ik met behulp van de literatuur wat de voordelen kunnen zijn van een plusklas.

2.1 Visie op hoogbegaafdheid

Motivatie, creativiteit en hoge intelligentie zijn van invloed op de ontwikkeling van hoogbegaafdheid, ook wel aanlegfactoren genoemd, aldus Renzulli. (in Van Gerven, 2009) Het is dus niet alléén een hoge intelligentie waarover een hoogbegaafde leerling moet beschikken.

Met deze drie factoren alleen zijn we er nog niet. De invloed die de omgeving heeft op het kind zorgt voor de ontplooiing van hoogbegaafdheid. Mönks (1995) vult het model van Renzulli aan met drie omgevingsfactoren: gezin, ontwikkelingsgelijken en school. Volgens hem zorgt de interactie met de omgeving, het gezin en de peers² dat een kind zijn hoogbegaafdheid ontwikkelt of juist niet.

Mönks legt in het boekje *Hoogbegaafde kinderen thuis en op school* uit waarom deze drie factoren van essentieel belang zijn. Hij zegt dat als een kind binnen het gezin gesteund wordt, de school inspeelt op talenten en zijn ontwikkelingsgelijken het kind respecteren en positief benaderen het kind gemotiveerd zal worden om zijn creativiteit en hoge intelligentie te gebruiken en te ontwikkelen. (Mönks & Ypenburg, 1995)

Deze zes factoren hebben dus een grote invloed op het ontwikkelen van hoogbegaafdheid, want als bijvoorbeeld het gezin het kind demotiveert in zijn handelen, zal deze minder gemotiveerd raken en daardoor zijn hoge intelligentie en creativiteit minder gaan gebruiken, waardoor zijn talenten minder tot uiting komen en minder ontwikkeld worden.

Talenten komen dus tot uiting. Dat is waarneembaar gedrag. Heller (2000) geeft concreet waarneembaar gedrag aan in prestatiegebieden (Het Multifactorenmodel, sociale vaardigheden, kunstzinnige vaardigheden, abstracte denkvermogen, spraak-taalvaardigheid, logisch-mathematisch denkvermogen, technische vaardigheden, sportprestaties en natuurwetenschappelijk inzicht). Dit zijn mogelijke onderdelen waarin de hoogbegaafde leerling zou kunnen presteren. Ik schrijf met nadruk zou

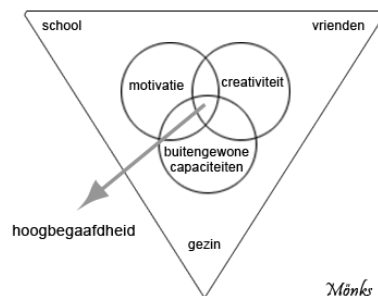
² Peer betekent gelijke. Met peers bedoel ik mensen die qua ontwikkelingsniveau gelijk zijn aan elkaar.

kunnen, want zoals ik hierboven al benoemd heb, is het tot uiting komen van “hoge” prestaties afhankelijk van een aantal factoren. Daarbij hoeft een hoogbegaafde niet op álle vlakken in het Multifactorenmodel van Heller te presteren.

Concreet kan ik nu zeggen dat hoogbegaafdheid voor mij betekent dat een kind dat mogelijkheden en stimulering vanuit zijn omgeving krijgt, in staat is om talenten te ontwikkelen door zijn creativiteit, hoge intelligentie en zijn motivatie.

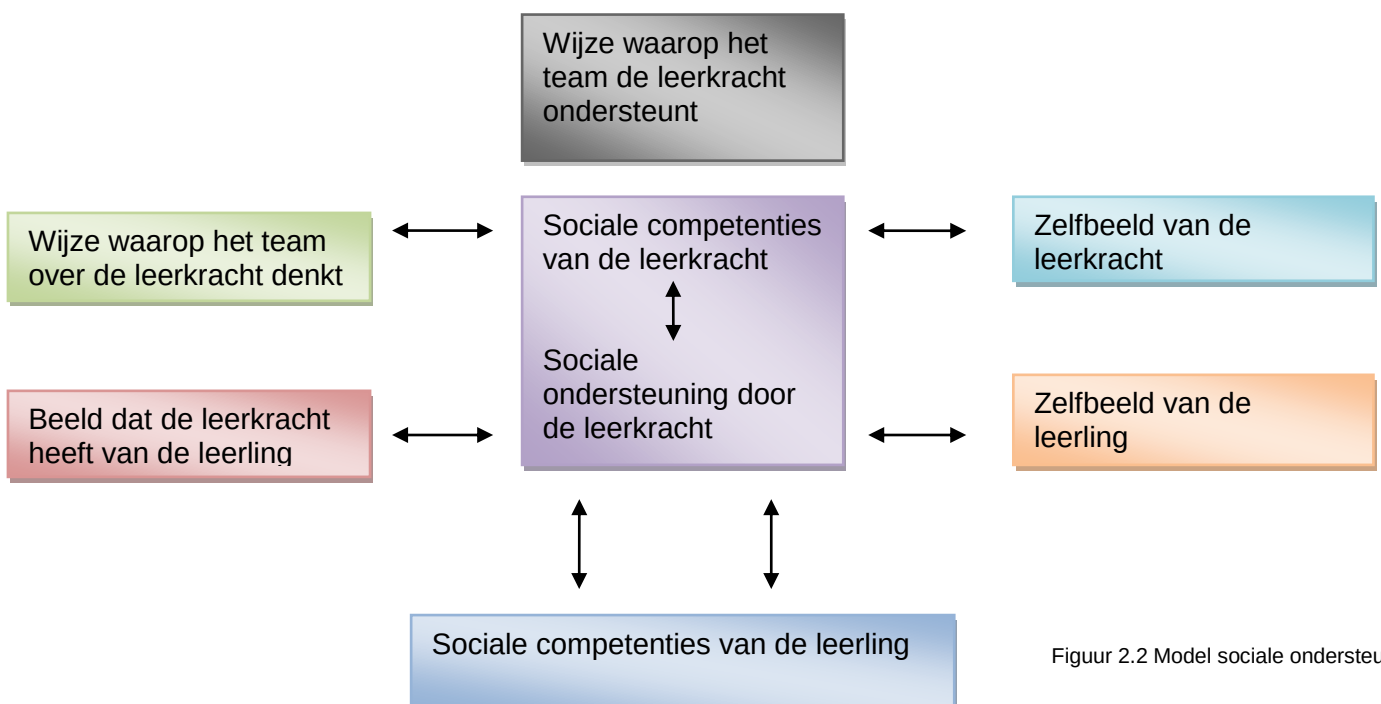
2.2 De omgeving

De omgeving speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind. Van Gerven (2004) geeft net als Mönks (1995) aan dat een kind er niet alleen voor moet staan. Volgens Mönks zorgt de interactie met de omgeving, het gezin en de peers dat een kind zijn hoogbegaafdheid ontwikkelt of juist niet.

Figuur 2.1 Triadisch interdependentiemodel

Ook Van Gerven laat in het model “sociale ondersteuning” (Van Lier, Hoebe & Van Lieshout, 1992) zien dat het kind ondersteuning nodig heeft van de omgeving. Het zelfbeeld van het kind, de leerling is het startpunt.

Figuur 2.2 Model sociale ondersteuning

Ondersteuning vanuit de omgeving zorgt ervoor dat het kind sociale competenties kan ontwikkelen. Deze zorgen er weer voor dat de leerling inhoudelijke interacties ondergaat met anderen. Hij/zij creëert hierdoor zijn eigen identiteit: “Hij weet dat hij anders is en geen enkel kind (ook niet een (hoog)begaafd kind) wil buiten de groep staan.” (Wind, 2003). Daarom is een goede begeleiding vanuit de omgeving en interacties met peers ontzettend belangrijk.

2.3 (Hoog)begaafden denken anders

Tijdens een lezing door Maartje Visser (2010) werd verteld dat het brein van (hoog)begaafden anders werkt. De verschillen zijn:

- Tussen de twee hersenhelften is een hogere verbindingssnelheid. Hierdoor komt er snel weer ruimte vrij voor nieuwe informatie.
- De grijze hersenen zijn groter, dus een grotere hersencapaciteit.

Hoe komt het dat (hoog)begaafde kinderen niet altijd even slim zijn?

Net als ieder ander kind kunnen (hoog)begaafde kinderen ook fouten maken. Maar deze kinderen denken vaak als er een simpele vraag gesteld wordt, dat er iets achter zit. Daarom kunnen zij niet altijd antwoord geven op simpele vragen.

Daarnaast denkt een (hoog)begaafd kind op een andere manier. Wind (2003) zegt dat als het IQ van een kind hoger wordt, daarmee ook de vaardigheid van het oplossingen vinden, onderwerpen aan elkaar relateren en abstracte begrippen gebruiken groter wordt. Kort gezegd: het denkvermogen wordt groter en de leerstappen die zij daarbij maken ook.

Het verschil tussen een kind en een (hoog)begaafd kind zit in het toepassen van deze vaardigheden.

“Ieder kind observeert, bestudeert en analyseert alles om zich heen, trekt conclusies en zoekt logische patronen in datgene wat hij waarneemt. Bijvoorbeeld als het een som moet oplossen of een opdracht moet maken. Een (hoog)begaafd kind denkt echter vrijwel constant, ook als hij speelt of in de omgang met andere kinderen. Zijn logische denkvermogen heeft geen uitknop.”

(Wind, 2003, p 14)

Door dit anders denken, voelt het kind zich anders en kan het denken: “Ze snappen me toch nooit”. Het kind raakt gefrustreerd en zondert zich af. Hierdoor leert het kind

geen sociale vaardigheden aan. Van Gerven (2004) zegt dat deze vaardigheden zeer belangrijk zijn voor het bouwen aan het zelfbeeld.

Door (hoog)begaafden deel te laten nemen aan een peergroep worden er diverse sociale vaardigheden geleerd die het kind nodig heeft in de toekomst. Het kind zal door zijn ontwikkelingsgelijken aangesproken worden op eenzelfde niveau, maar ook bekritiseerd worden, zodat het leert omgaan met kritiek.

2.4 Emotioneel welbevinden

Bij ieder kind werken de dagelijkse dingen door in zijn emoties. Normaal gesproken voelt een kind zich gelukkig, tenzij er sprake is van instabiele emoties. Nare ervaringen en tegenslagen zorgen ervoor dat het kind teleurgesteld raakt. Omdat het (hoog)begaafde kind vertrouwd is met de manier waarop hij denkt, zal het daarin een ontsnappingsweg zoeken in zijn hoofd.

Zowel Wind (2003) als Van Gerven (2009) geven aan dat er gebouwd kan worden aan een positief zelfbeeld. Beiden gebruiken het denkproces voor het resultaat van het zelfbeeld. Wind (2003) verrijkt de theorie door te vermelden dat (hoog)begaafden anders denken en daardoor hun emoties analyseren en er een verstandelijk eindoordeel aan geven. Het leren omgaan met gevoelens is dus een aanmerkelijk aandachtspunt voor deze kinderen tijdens de begeleiding waarbij de omgeving een belangrijke rol speelt.

Dit voegt een belangrijke waarde toe bij het onderzoeken van mijn onderzoeksvraag. Want volgens de theorie kan er dus gebouwd worden aan een positief zelfbeeld. Als ik het welbevinden van de leerling wil verhogen door middel van een plusklas, dan is het, uitgaande van bovenstaande theorie, van belang dat ik aandacht besteed aan de manier waarop deze leerlingen hun emoties verwerken.

Ook het mislukken en falen hoort bij de ontwikkeling. Leerlingen die op het juiste niveau worden aangesproken doen deze ervaring op en trekken hun lering daaruit. Echter (hoog)begaafde kinderen op de basisschool worden niet altijd op hun niveau uitgedaagd. Dit zorgt ervoor dat zij niet leren omgaan met het maken van fouten. Wanneer zij op het voortgezet onderwijs wel aangesproken worden op hun niveau en zij eventueel fouten gaan maken, kan dit leiden tot grote frustraties. Een andere bijkomstigheid is wanneer (hoog)begaafden nooit op het goede niveau zijn aangesproken, zij onvoldoende discipline hebben ontwikkeld om zich echt in te spannen. Zij weten niet wat leren is. Dit zijn nare ervaringen die de kinderen opdoen

en als zij dan ook nog eens niet goed met deze emoties overweg kunnen, leidt dit zoals hierboven genoemd tot verlaging van het zelfbeeld.

2.5 Onderpresteren

Eén van de oorzaken van onderpresteren is een ontoereikend lesaanbod. Als het kind geen leerstof krijgt aangeboden dat ligt in de zone van de naaste ontwikkeling zal het zich niet ontwikkelen. (Er vindt dan geen leren plaats). Dit komt omdat leerkrachten uitgaan van een gemiddeld kennisniveau van de leerling en daarom bieden zij hun leerstof in kleine, opbouwende leerstappen aan. (Drent & Van Gerven, 2009). Maar (hoog)begaafden leren juist top-down!³ Als (hoog)begaafde kinderen een passende leeromgeving hebben (beperkte, duidelijke instructie; grote denkstappen mogen maken; grotere verwerkingsstappen; aanbod van vervangende leerstof; een betrokken leerkracht en een stimulerende leeromgeving), zullen zij komen tot de hoge prestaties waartoe zij in staat zijn (Kuipers, 2009). Een leerling heeft daarbij peers nodig om zich te spiegelen. Door met en van elkaar te leren, kan de leerling het beste uit zichzelf halen (Janson, 2009).

Binnen de setting van een peergroep hebben de kinderen de mogelijkheid elkaar te laten zien en horen wat zij weten en kunnen. Het blijkt dat zij elkaar goed kunnen volgen, omdat zij ontwikkelingsgelijken van elkaar zijn.

Als de leerling ervaart dat hoge prestaties hier normaal zijn, maar dat ook zijn prestaties geaccepteerd en gestimuleerd worden door de anderen, is de kans groot dat hij wil presteren en durft te excelleren. Een voorwaarde hiervoor is wel dat het werk, maar vooral ook het proces, beoordeeld wordt door elkaar en door de leerkracht. Er moeten eisen gesteld worden. Deze eisen kunnen met de groep samen opgesteld worden. Het voordeel hiervan is dat kinderen zich mede-eigenaar en medeverantwoordelijk voelen. Het geven van goede feedback, waarin duidelijk gemaakt wordt dat fouten maken een onderdeel van het leerproces is, heeft een positieve invloed op de prestaties van de kinderen. Hierdoor krijgen zij de mogelijkheid te excelleren.

³ Top down denken betekent dat je van abstract naar gedetailleerd denkt en van eindpunt naar begin. (Wind, 2003)

3 Onderzoeksmethode

In het vorige hoofdstuk heb ik laten zien welke voordelen een plusklas kan hebben voor (hoog)begaafde kinderen. In dit hoofdstuk zal ik uitleg geven over hoe mijn onderzoeksgroep ontstaan is en welke instrumenten ik ga gebruiken om gegevens te verzamelen.

3.1 Doel

Om te kunnen onderzoeken of ik het welbevinden van (hoog)begaafde leerlingen kan verhogen en de overstap naar het voortgezet onderwijs kan verkleinen, ga ik een plusklas op het voortgezet onderwijs opzetten.

3.2 Type onderzoek

Om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden:

“Kan ik bij (hoog)begaafde leerlingen uit groep 7 en 8 door middel van een plusklas op het voortgezet onderwijs het welbevinden verhogen?”

is mijn onderzoeksmethode *het (quasi)experiment* geworden. Met deze onderzoeksmethode kan ik mijn vraag beantwoorden, want dit type onderzoek kan een terugkoppeling geven op de vraag of mijn aanpak effectief is, dat wil zeggen, “aantoonbaar tot resultaat leidt.” (Harinck, 2009)

3.3 Het ontstaan van de onderzoeksgroep

Met twee scholen heb ik contact gelegd met de interne begeleidster. Hen heb ik mijn idee voor dit onderzoek verteld en gevraagd of zij mee willen werken.

Vervolgens hebben zij in samenwerking met de leerkrachten van groep 7 en 8 de leerlingen geselecteerd. Bij de selectie van de leerlingen is gekeken naar:

- het kind heeft een ruime educatieve voorsprong op zijn leeftijdsgenootjes;
- het kind is gediagnosticeerd hoogbegaafd.

De ouders zijn door mij op de hoogte gebracht door middel van een brief (zie bijlage 1) met de vraagstelling of hun kind mee mag gaan doen aan mijn onderzoek. Ter aanvulling op mijn brief heb ik twee informatiemiddagen georganiseerd voor de ouders.

De samenstelling van de groep is:

	meisje	jongen
Groep 7	3	2
Groep 8	2	2

De negen leerlingen komen vanaf 4 november 2010 t/m 24 februari 2011 iedere donderdagmiddag van 12.30u tot 14.30u naar mij toe. Tijdens deze bijeenkomsten gaan we aan de slag met modules die ik speciaal voor deze doelgroep ontwikkeld heb. Onderdelen die voorbijkomen zijn: Leren leren, mythologie, filosofie, coöperatief samenwerken, plannen en organiseren, techniek, rekenkundige vraagstukken, kranten en tijdschriften en diverse spelmogelijkheden. Ik heb voor deze onderdelen gekozen, omdat ik denk dat de leerlingen door een deel van deze vakken uitgedaagd worden. Hierdoor versterk ik hun motivatie en hun welbevinden. En zoals ik in mijn visie al aangaf, gaat Renzulli er vanuit dat:” Motivatie, creativiteit en hoge intelligentie van invloed zijn op de ontwikkeling van hoogbegaafdheid, ook wel aanlegfactoren genoemd. (in Van Gerven, 2009)

Door daarnaast een leuke uitdaging af te wisselen met bijvoorbeeld, coöperatief samenwerken, winnen, verliezen/fouten maken, luisteren en filosoferen, wil ik de gevoelsonderdelen voorzichtig aansnijden. Het leren omgaan met gevoelens is een aanmerkelijk aandachtspunt voor deze kinderen tijdens de begeleiding waarbij omgeving een belangrijk rol speelt. (Wind, 2003)

3.4 Onderzoeksgegevens verzamelen

3.4.1 De enquête

Om de resultaten van mijn onderzoek (welbevinden van de leerlingen) te kunnen toetsen, maak ik gebruik van een enquête. De vragen van de enquête zijn passend bij mijn onderzoeksvraag. Aan het begin van mijn project wordt deze schriftelijke vragenlijst (nulmeting) ingevuld door de ouders, de leerling en de leerkracht (bijlage

4-5-6). Nadat de leerlingen vier maanden lang mijn lessen gevolgd hebben, krijgen bovengenoemden opnieuw dezelfde vragenlijst. Het verschil in antwoorden zal aangeven of de leerlingen baat hebben gehad bij het volgen van mijn modules. Het resultaat wordt uitgewerkt in staafdiagrammen, modellen en grafieken.

De resultaten zullen grotendeels kwantitatief zijn wat inhoudt dat mijn enquête voor het merendeel bestaat uit gesloten vragen waarvan de resultaten cijfermatig weergegeven kunnen worden.

Ik heb voor deze manier gekozen, omdat een enquête makkelijk uitvoerbaar is, gesloten vragen goed in statistieken weer te geven zijn en je kunt de lijst op eigen tempo en tijdstip invullen.

Naast de voordelen besef ik ook dat aan deze methode nadelen kleven (Kallenberg, 2007):

- moeilijk en diepgaande vragen kunnen niet worden gesteld
- geen kans op doorvragen bij onduidelijkheid

Bij de opbouw van de enquête is rekening gehouden met de volgorde van de vragen. Eerst komen de algemene vragen aan bod en daarna de persoonlijke die leiden naar de gevoelsvragen. Op deze manier zal de bevroagde beter in staat zijn de gevoelsvragen te beantwoorden.

Aan de ouders heb ik toestemming gevraagd voor het afnemen van de vragenlijst. Om er voor te zorgen dat er zorgvuldig met onderzoeksgegevens wordt omgegaan, wordt er gebruik gemaakt van een gesloten envelop.

3.4.2 De leerstijltest

Omdat Harinck (2009) aangeeft dat het van belang is om van meerdere soorten gegevens gebruik te maken, heb ik gekozen om tijdens mijn lessen de werkstrategieën van de leerlingen te testen door middel van een (toets)opdracht. (bijlage 7) Deze testen worden aan het begin en aan het einde afgenomen. Op deze manier wil ik de vordering van de leerling op het gebied van werkstrategieën en planning in kaart brengen.

Bosch (in Van Gerven, 2009) geeft aan dat in de praktijk vaak blijkt dat (hoog)begaafde kinderen problemen ervaren in de uitvoering van taken. “In een aantal gevallen worden deze problemen veroorzaakt door een ongunstige wisselwerking tussen de cognitieve aanleg van de leerling en zijn vermogen om greep te ontwikkelen op meer complexere taken.” Omdat ik het welbevinden van de

kinderen van mijn onderzoeksgroep wil verhogen, ook in de toekomst, vind ik het van belang om de werkstrategieën goed in kaart te brengen om te zien of zij zich ontwikkeld hebben.

Tevens waarborgt deze extra test de kwaliteit van het onderzoek. Ik kan mijn kwantitatieve onderzoek illustreren met mijn kwalitatieve vragen/testen waardoor er meer verdieping ontstaat. (Harinck, 2009)

Om dit te toetsen zal ik gebruikmaken van de leertesten van Timmer (2008). Deze toetsen zijn alleen bedoeld voor de leerlingen.

3.4.3 Observatie en interview

Tevens maak ik gebruik van mijn observatievermogen. Ik doe dit door concreet, waarneembaar gedrag te observeren. Vragen waarop ik antwoord hoop te krijgen zijn: Hoe werken zij, hoe gaan zij aan de slag, hoe werken ze samen, wat vertelt hun werkhouding mij? Ik schrijf hierover één samenvattend verslag.

Daarnaast rond ik iedere module af met een gesloten interview. Een eigenschap van dit interview is dat de vragen vooraf vastgesteld worden. De vragen waarop ik antwoord hoop te krijgen zijn: Wat heeft de module met hun gedaan en hebben zij iets geleerd?

3.5 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Belangrijke onderdelen bij een onderzoek zijn betrouwbaarheid en validiteit.

Harinck (2009) zegt: “Met betrouwbaarheid wordt verwezen naar de herhaalbaarheid, de nauwkeurigheid van de meting.” Uitgaande van één observatie zou dus te weinig zijn. Daarom observeer ik regelmatig mijn leerlingen zodat mijn observatie betrouwbaar is.

We spreken over validiteit als we weten wat we nu precies meten. Mijn enquête moet het welbevinden van de leerling meten, daarom zullen de vragen van de enquête hierop betrekking hebben. Om de betrouwbaarheid en de validiteit te bevorderen, heb ik mijn enquête aan een zorgcoördinator voorgelegd. Tevens heb ik anderen uit mijn directe omgeving (zoals mijn man) ook mijn eerste versie van de vragenlijst gepresenteerd en na hun kritiek heb ik de vragen en de keuzemogelijkheden aangepast, zodat er een duidelijk geformuleerde enquête ontstond. De uitslag zal anoniem verwerkt worden, zodat ouders en school het resultaat kunnen lezen zonder dat er gevaar is voor privacyschending.

Tevens maak ik gebruik van triangulatie door gebruik te maken van diverse gegevensbronnen. Het zorgt er voor dat ik kan controleren of de verkregen uitkomst klopt. Hiermee verhoog ik de betrouwbaarheid van mijn onderzoek.

In mijn onderzoek heb ik dit als volgt verwerkt:

- het gebruik van verschillende informanten: leerling, leerkracht en ouders;
- verschillende instrumenten: enquête, testen, observaties en interviews;
- twee soorten gegevens: kwalitatief en kwantitatief.

3.6 Ethiek

Aan een onderzoek zitten ook ethische kanten, om te voorkomen dat kinderen in een andere situatie geplaatst worden en door anderen vervelend benaderd kunnen worden.

Ik heb toestemming gevraagd bij mijn directeur of ik voor dit onderzoek. Vervolgens heb ik scholen benaderd en om hun medewerking gevraagd. Daaropvolgend heb ik toestemming aan ouders gevraagd voor vrijwillige deelname aan mijn onderzoek. In mijn verslag werk ik met geanonimiseerde gegevens.

4 Datapresentatie en analyse

In het vorige hoofdstuk is geschreven welke werkwijze van onderzoeken ik hanteer om antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Tevens beschrijf ik de ontwikkelingsgang.

4.1 Enquête

De negen participerende leerlingen, betreffende ouders en aangaande leerkrachten hebben aan het begin van het onderzoek de vragenlijst ingevuld. Vervolgens hebben zij dit nog eens gedaan aan het einde van de onderzoeksperiode. In die tussentijd hebben de kinderen deelgenomen aan mijn onderzoeksklas. Hieronder vindt u de resultaten. Waar het mogelijk was om resultaten van de beginsituatie en de eindsituatie van de ouders en de leerlingen te clusteren, heb ik dat gedaan. Bij de eindenquête was er de mogelijkheid om bij verschillende vragen een toelichting te geven. Ik zal daarom diverse uitspraken in dit verslag opnemen.

De enquête van de leerkrachten is komen te vervallen. Dit komt naar aanleiding van een gesprek met een groepsleerkracht. De leerkracht vertelde dat zij het moeilijk vond om de eindvragenlijst in te vullen. Zij vond het ingewikkeld, omdat zij niet precies wist wat er gebeurde in de plusklas en de leerlingen niet met de plusklasstof in de thuisklas verder werkte. Hierdoor was zij niet in staat om een goed oordeel te geven over het effect van de plusklas. Om deze reden heb ik besloten de leerkrachtenenquête te laten vervallen. Ik zal in H5 hierop terugkomen.

Uit de nulmeting is naar voren gekomen dat ik te maken heb met een groep leerlingen die gelukkig in het leven staat. Als antwoord op de schaalvraag: “Ben je gelukkig? Waar sta je vandaag?” geven de kinderen zichzelf een cijfer tussen de acht en de tien en ouders sluiten zich daarbij aan. Als ik deze vraag in de eindvragenlijst opnieuw stel, zie ik weinig verandering.

Op de vraag of de kinderen graag alleen werken (nulmeting), antwoordt vijf van de negen leerlingen met “vaak”, drie antwoorden “soms” en één zegt “altijd”.

Op de vraag in de eindvragenlijst: “Ik werk liever samen met kinderen uit mijn plusklas.”, geven de leerlingen en ouders als volgt antwoord:

De ouders

- 5x: Mijn kind werkt graag samen met kinderen uit de plusklas;
- 4x: Mijn kind werkt soms graag samen met kinderen uit de plusklas.

De leerlingen

- 1x: Ik werk liever samen met kinderen uit de plusklas;
- 6x: Ik werk soms liever samen met kinderen uit de plusklas;
- 2x: Ik werk niet liever samen met kinderen uit mijn plusklas.

Er wordt wisselend gereageerd op de vraag of de kinderen graag naar het Beatrix College komen om de pluslessen te volgen, maar geen enkele leerling of ouder antwoordt negatief. (Uit gesprekken met ouders begrijp ik dat ze ook niet veel willen missen in hun thuisklas.)

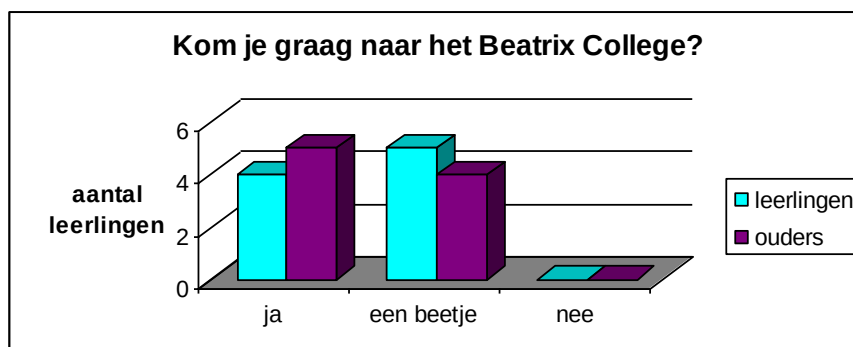

Fig. 4.1

Toelichting van ouders:

- “Vindt het iedere week weer een uitdaging.”
- “Leuke variatie in de week, uitdagende opdrachten.”
- “Zijn enthousiasme tijdens de tweede module als hij thuis kwam was erg groot.”
- “het onderdeel plannen vond hij saai.”

Om het sociale welbevinden inzichtelijk te maken, heb ik de betreffende vragen uit de enquête gelicht en samen gebundeld in een schema. De uitslagen in het schema zijn de resultaten na de plusklaslessen.

Om een beeld te kunnen vormen van de beginsituatie van de deelnemende leerlingen, geef ik hieronder de uitkomsten van de nulmeting weer. Daarbij heb ik alleen de belangrijkste uitslagen vermeld, maar als u uitgaat van negen deelnemers, kunt u de rest aanvullen.

Uit de nulmeting kwam het volgende:

- Vier ouders zeggen dat hun kind zich niet eenzaam voelt, vier ouders antwoorden met: “soms” en 1 keer wordt er geantwoord: “vaak”;

- Zeven leerlingen voelen zich al gewaardeerd en zes ouders bevestigen dit. Daarbij antwoorden twee leerlingen: “soms” en drie ouders antwoorden: “soms”;
- Vijf leerlingen vinden het leven niet saai en vier antwoorden: “soms”. Ouders zeggen: driemaal “niet saai” en vijfmaal “soms”;
- Vijf leerlingen voelen zich soms niet begrepen. Ouders antwoorden op deze vraag met vijfmaal “soms” en een ouder antwoordt dat haar kind zich “vaak” niet begrepen voelt.

De volgende vraag die ons meer inzicht geeft in het welbevinden van de kinderen is de vraag die de vrolijkheid van de kinderen weer geeft. Uit de nulmeting blijkt dat acht ouders vinden dat hun kind vaak vrolijk is en één antwoordt: “soms”.

Fig. 4.2 geeft weer in hoeverre de plusklas effect heeft gehad op hun welbevinden.

Fig. 4.2

Het leerrendement

78 procent van de leerlingen vindt dat hij/zij veel geleerd heeft tijdens de plusklaslessen. Ouders geven 89 procent aan. 22 Procent van de leerlingen antwoordt dat zij een beetje geleerd hebben.

Het oordeel van het totale effect van de plusklas vindt u in de fig. 4.3.

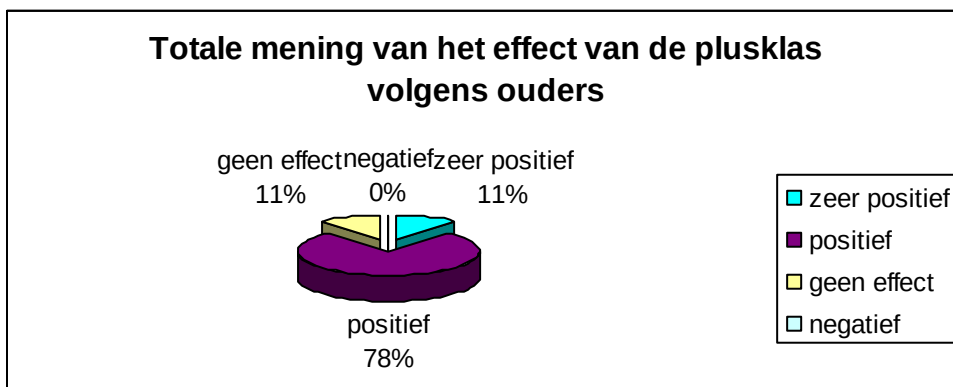

Fig. 4.3

Uitspraken van de kinderen:

Fig. 4.4

Reacties van ouders:

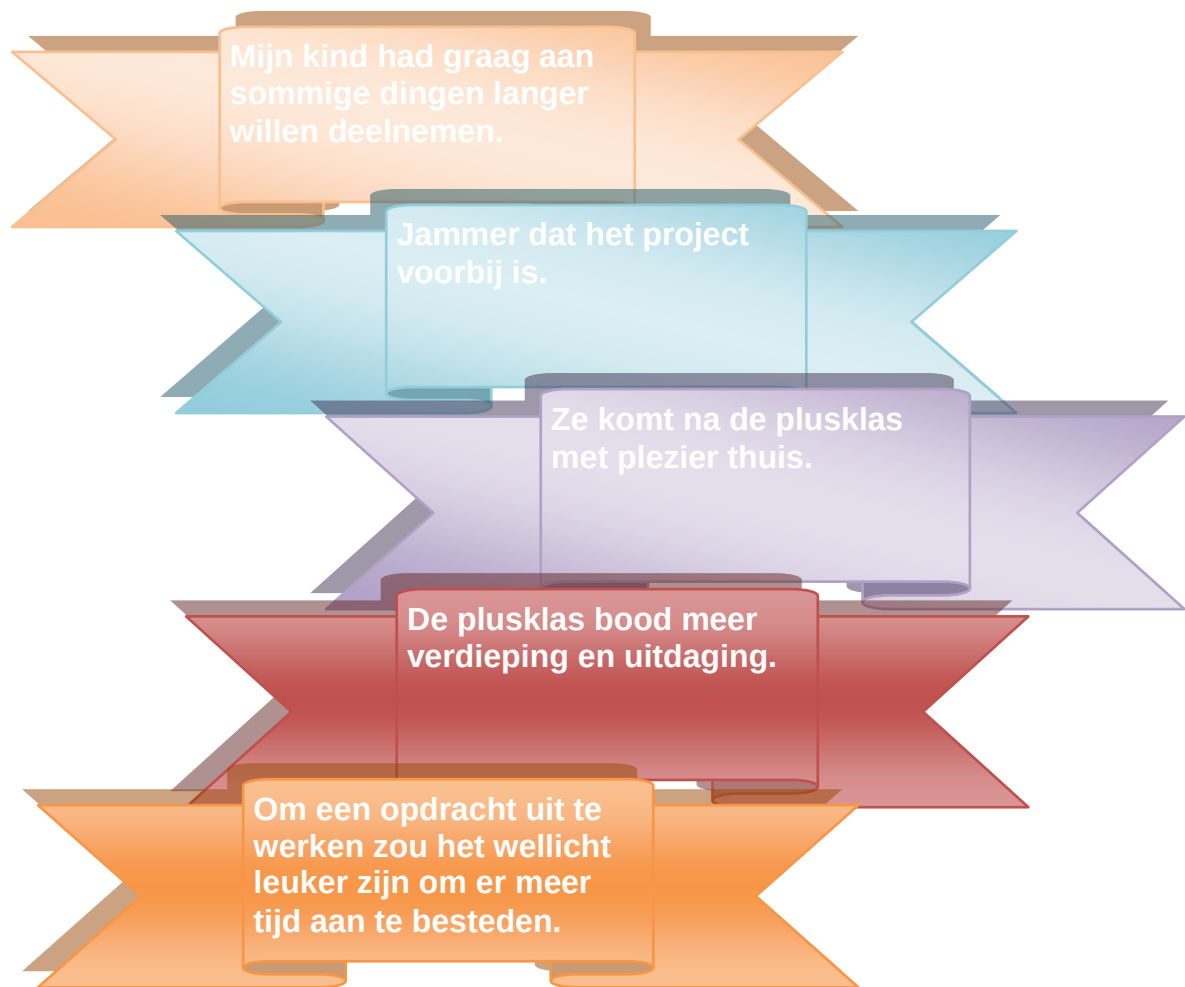

Fig. 4.5

4.2 De werkstrategieëntest

Zoals ik al in hoofdstuk 3 vermeldde, ontdekte ik tijdens mijn begeleiding aan (hoog)begaafde kinderen dat zij vaak vastlopen op het structureren en het plannen van huiswerk en dat zij een tekort hadden aan werkstrategieën. Tijdens de bijeenkomsten hebben we daarom aandacht besteed aan werkstrategieën. Timmermans (2008) gaf me in haar boek *“Een persoonlijke denk- en leerstijl”* goede handvatten die ik gebruikt heb om de kinderen werkstrategieën aan te bieden. Ik heb de leerlingen kennis laten maken met de fase *Herkenning*. Vragen die we tijdens de bijeenkomsten beantwoord hebben, zijn: Hoe verken ik het blad? Hoe verken ik de opdracht? Welke soorten opdrachten zijn er? Welke vraagstellingen zijn er? Er zijn twee toetsmomenten geweest: één aan het begin (nulmeting) en één aan het einde van de lessen.

Uitslag toets Meervoudige opdracht

Een leerling heeft wel deelgenomen aan de toets, maar deze uitslagen zijn niet verwerkt, omdat zij lessen gemist heeft. Dit zou een scheef beeld geven. Fig. 4.6 geeft daarom het resultaat van 8 leerlingen aan.

De kinderen krijgen een opdrachtenvel en moeten zelfstandig aan de slag gaan.

Observatie:

Ze kijken elkaar aan en er komen veel vragen. Vragen zoals: "Ik snap het niet; Wat moet ik doen?" Ik vraag de kinderen om de opdracht zo goed te lezen en deze te maken zoals zij denken dat het moet. Er komt veel gezucht en gesteun vanuit de leerlingen.

Bij het nakijken heb ik gekeken of de leerlingen de meervoudige opdracht gekleurd, genummerd, of door middel van streepjes verhelderd hadden. Niemand blijkt één van deze werkstrategieën te hebben toegepast.

De vervolgttoets Meervoudige opdracht (na de lessen)

Observatie:

Als de toetsblaadjes worden uitgedeeld, gaan de leerlingen direct aan de slag. De kinderen stellen geen vragen over de opdracht. Daarentegen wordt er gerommeld met kleurtjes en andere werkattributen.

Welke strategie hebben de leerlingen toegepast?

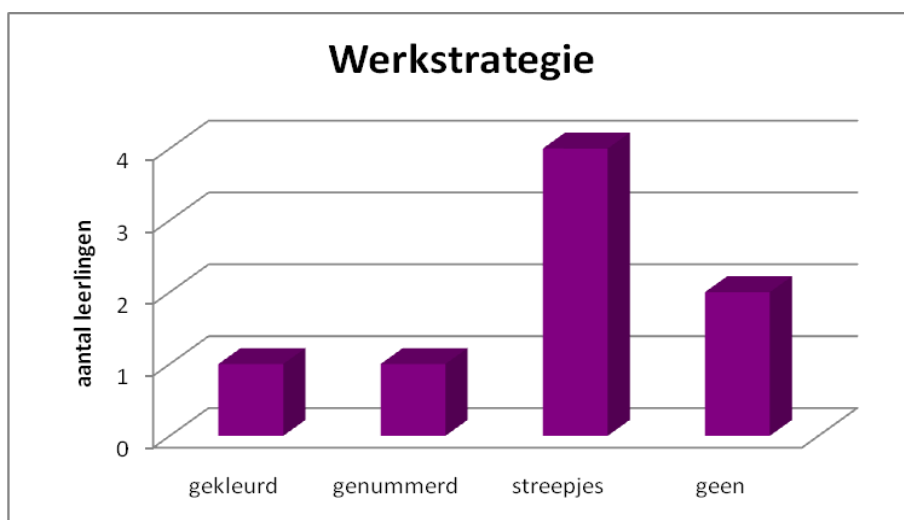

Fig. 4.6

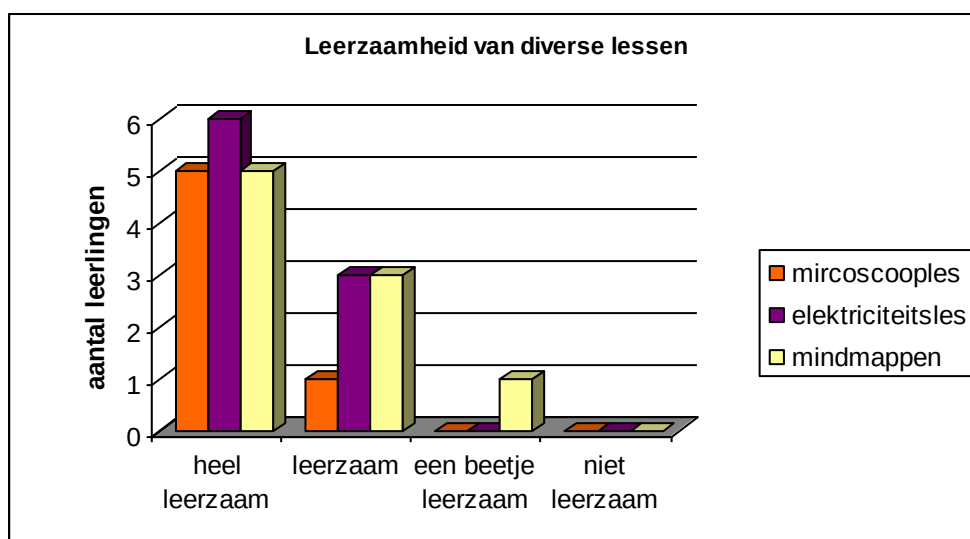
Uit mijn onderzoek blijkt dat bij de nulmeting geen één leerling gebruik maakt van een strategie. Nadat de kinderen de lessen hebben gevolgd, wordt de nieuwe toets

afgenomen. De uitkomst van deze toets laat een duidelijke stijging zien in het hanteren van werkstrategieën.

4.3 interview

Na iedere module heb ik een kort interview met de leerlingen gehouden. Hiermee probeer ik boven water te krijgen wat de module met hun heeft gedaan en of zij iets hebben geleerd? Tevens is het interview voor mij een vorm van feedback. De antwoorden van het interview heb ik geclusterd en in staafdiagrammen verwerkt.

4.3.1 module 1

Omdat bij de microscoples drie leerlingen afwezig waren, geeft de staaf van de microscoples een resultaat weer van zes leerlingen.

Fig. 4.7

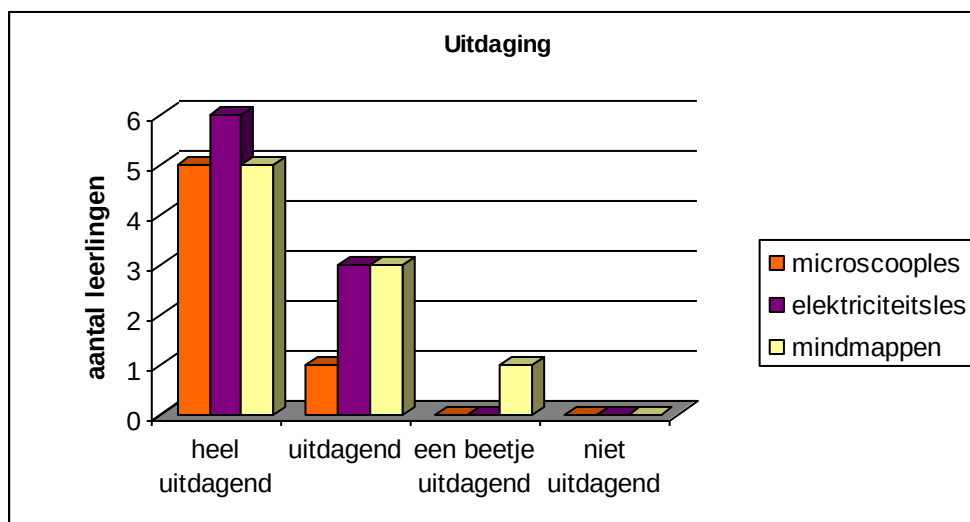

Fig. 4.8

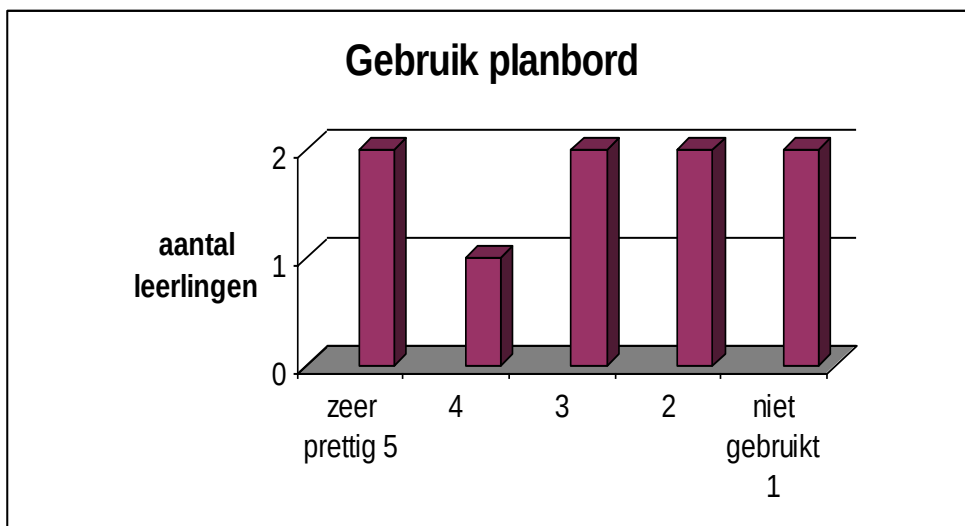

Fig. 4.9

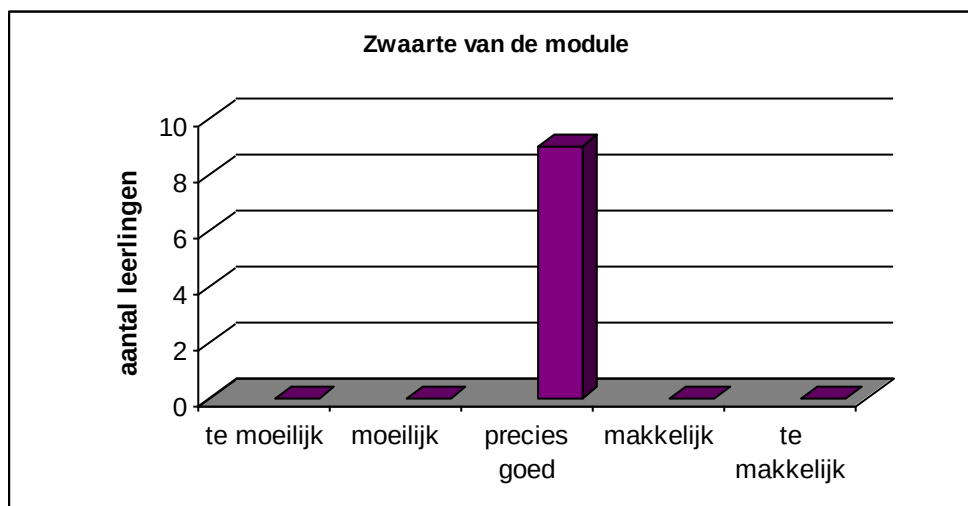

Fig. 4.10

Uit bovenstaande tabellen kunt u opmaken dat de module leerzaam en uitdagend is geweest voor de meeste kinderen. Daarbij gaven de kinderen aan dat de zwaarte precies goed was.

De resultaten van het planbord zijn heel wisselend.

4.3.2 module 2

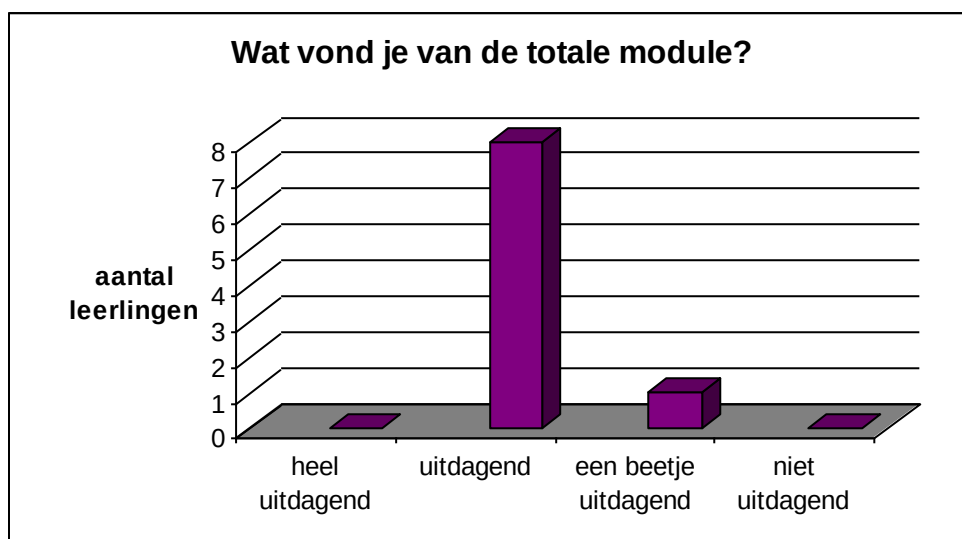

Fig. 4.11

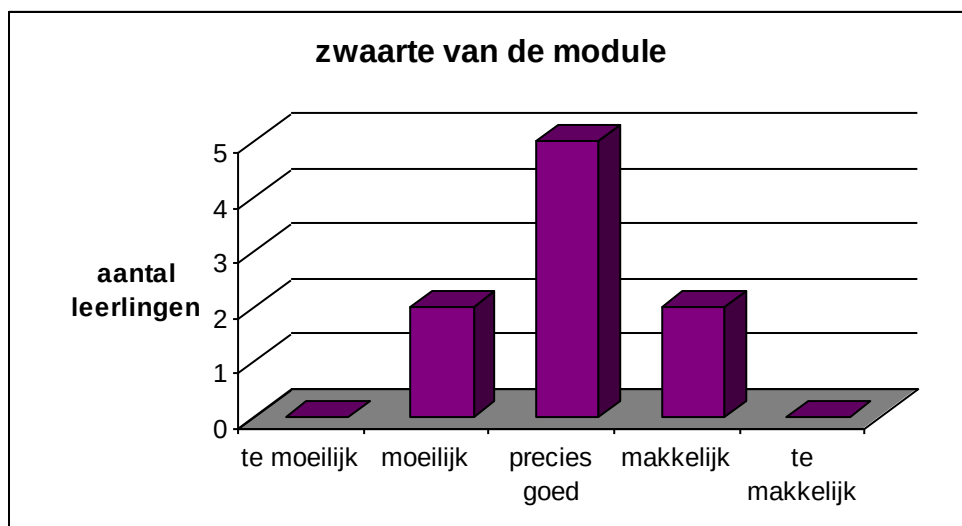
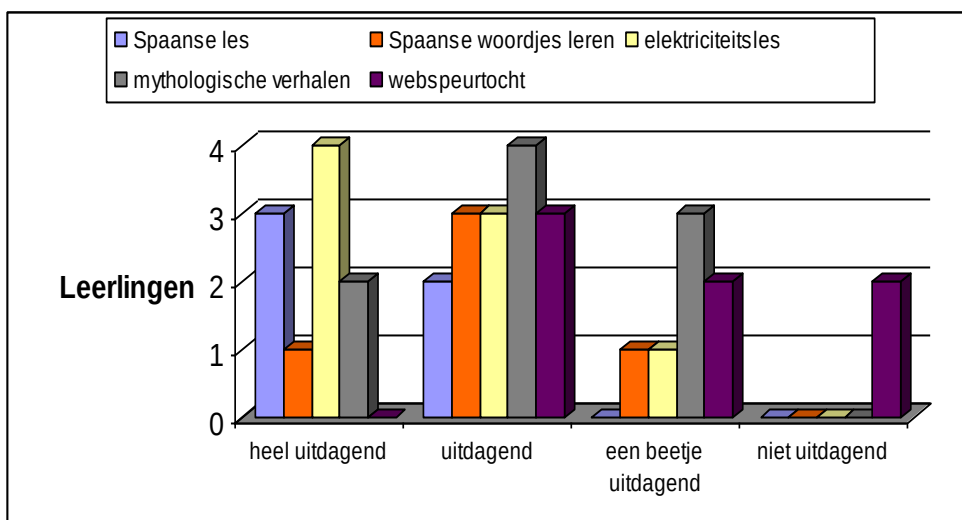

Fig. 4.12

Omdat we tijdens de lessen, zoals hiernaast benoemd, niet altijd compleet waren, geeft figuur 4.13 steeds een wisselend aantal leerlingen weer.

Fig. 4.13

Uitspraken van de leerlingen:

- “Heel leuk, want ik houd van geschiedenis.”
- “Het was leuk met leuke praktijken en theorieën.”
- “Ik ken nu alle goden.”
- “Ik wist er nog niets van, maar nu weet ik heel veel.”
- “Het technische gedeelte vind ik erg leuk, mijn tip zou zijn → meer techniek.”
- “Spannende verhalen”.

In het laatste staafdiagram is te zien dat leerlingen wisselend antwoorden bij de diverse lessen. Over de gehele module reageren ze positief, maar filteren we de module dan zien we wisselende reacties.

4.4 Lesobservaties

Om onderpresteren te voorkomen heb ik met een aantal studiegenoten een aantal manieren bedacht om een peergroep een rol te geven bij de begeleiding van onderpresteren. Door middel van mijn observaties zal ik het effect van de peergroep toelichten.

1. Leren vrienden maken / begrip en acceptatie

Twee meisjes uit de groep spraken na vier bijeenkomsten al met elkaar thuis af.

Leerlingen in de peersgroep werkten spontaan samen. Ook tijdens de gezelschapspelletjes verliep de verdeling spontaan. Leerlingen zochten elkaar op. Eén leerling bleef toen wat achter (autisme).

2. Mogen excelleren

Dit kwam naar voren tijdens de presentaties die ze moesten houden. We hebben samen met de groep eisen gesteld waaraan het product en de presentatie moest voldoen. Doordat ze dit met elkaar deden, ging het niveau omhoog. Wat ze graag wilde laten zien, kwam terug in de eis. Het voordeel hiervan is (hoofdstuk 2.5) dat kinderen zich mede-eigenaar en medeverantwoordelijk voelen. Het geven van goede feedback, waarin duidelijk gemaakt wordt dat fouten maken een onderdeel van het leerproces is, heeft

een positieve invloed op de prestaties van de kinderen. Hierdoor krijgen zij de mogelijkheid te excelleren.

Door middel van tips en tops moesten de leerlingen elkaar feedback geven.

Hierbij merkte ik dat er zeer kritisch naar elkaar gekeken werd. Er werden geen flauwe opmerkingen gemaakt, maar serieuze, bruikbare tips werden er gegeven. Dit had weer tot gevolg dat de leerling zijn eigen feedback goed kon schrijven door middel van de tips van zijn peers.

Ook kwam het mogen excelleren duidelijk naar voren tijdens het bouwen van bruggen. In goed overleg met elkaar discussieerden de kinderen om zo een goede brugconstructie te bedenken.

Hierbij sluit ten eerste het motiveren voor eigen werk en dat voor anderen aan en ten tweede good practice

3. Sociale ondersteuning

Door samen te werken met ontwikkelingsgelijken ontwikkelt de leerling sociale vaardigheden. Uit de enquête kwam naar voren dat ze graag alleen werken, maar ik wilde om de sociale vaardigheden te bevorderen toch de kinderen laten samenwerken. Mijn idee hierbij is dat ze omdat ze nu met ontwikkelingsgelijk samenwerken, wel het plezier en het nut van het samenwerken ervaren. En daarbij leren ze extra sociale vaardigheden aan. Tijdens de les bruggen bouwen viel op dat leerlingen elkaar hielpen.

Daarnaast kwam vanuit de groep de vraag om van de laatste bijeenkomst iets speciaals te maken. De kinderen wilden graag allerlei traktaties maken. Iedere leerling zou een bijdrage leveren. Spontaan zochten leerlingen elkaar en werden er afspraken gemaakt om samen thuis iets te maken.

4. Veiligheid

Om leerlingen zo goed mogelijk te laten presteren is het van belang dat je met de hele school werkt aan een veilig pedagogisch klimaat binnen de school (Bruin, 2009).

Het zal duidelijk zijn dat bovenstaande observaties aangeven dat leerlingen zich veilig voelen in de groep. Door te presteren en goede feedback te geven, zorgt de leerling er voor dat hij zich uit zoals hij is. Dit uiten werd door de

groep weer goed opgepakt en zelfs gestimuleerd. Hierdoor ga ik er vanuit dat de leerling zijn plusklas als een veilige omgeving ervoer.

5 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal een koppeling worden gemaakt tussen de literatuur en de resultaten van mijn onderzoek. Daarbij zal antwoord gegeven worden op de deelvragen en uiteraard op de onderzoeksvraag. Deze koppeling tussen theoretische onderbouwing, de onderzoeksuitslagen en de beantwoording van mijn onderzoeksvraag zal leiden tot aanbevelingen voor de praktijk.

5.1 Conclusie

Onderzocht is of ik bij (hoog)begaafde leerlingen uit groep 7 en 8 het welbevinden kan verhogen door middel van een plusklas op het voortgezet onderwijs.

De deelvragen die voort komen vanuit mijn onderzoeksvraag zijn:

- Hoe kan ik het welbevinden van een (hoog)begaafde verhogen of positief houden?
- Waarom denken hoogbegaafde kinderen anders? En wat kunnen de gevolgen hiervan zijn?
- Waaruit ontstaat onderpresteren en hoe kan ik dit tegen gaan?
- Hoe kan ik verrijken?
- Hoe bied ik leerstrategieën aan?
- Hoe zet ik een plusklas op?

Allereerst blijkt uit de onderzoeksresultaten dat ik te maken heb met een groep leerlingen die positief in het leven staat. Dit kan invloed hebben op de eindresultaten. Een mogelijke groei is daardoor wellicht minder zichtbaar.

Mede vanuit het perspectief dat de omgeving van het kind een belangrijke invloed heeft op het zelfbeeld van het kind, heb ik een plusklas opgezet. Mönks (1995) geeft aan dat een kind er niet alleen voor moet staan en juist de interactie met de omgeving, het gezin en de peers ervoor zorgt dat het kind zijn begaafdheid ontwikkelt. Omdat school niet altijd in staat is om voor peers te zorgen, heb ik dat gedaan.

De resultaten laten zien dat de kinderen in eerste instantie liever alleen werken. Vervolgens antwoordt één leerling dat hij liever samenwerkt met iemand van de plusklas en zes leerlingen werken soms liever samen met iemand van de plusklas.

Hierin zie ik een vooruitgang tussen het liever alleen werken en het toch soms willen samenwerken met iemand uit de plusklas

Uit mijn observaties constateer ik dat de kinderen zich uit eigen beweging sociale vaardigheden eigen maken die volgens Van Gerven (2004) zeer belangrijk zijn voor het bouwen aan het zelfbeeld. Ik merkte dat tijdens de bijeenkomsten vriendschappen zich spontaan vormden. Daarnaast gaan leerlingen vanuit *zichzelf* samenwerken (verzorging laatste bijeenkomst). Kinderen die eerst aangeven het liefst alleen te willen werken, gaan nu spontaan met elkaar in beraad om tot een eindproduct te komen. Als ik dit terugkoppel naar mijn theoretische onderbouwing dan vindt Wind (2003) dat (hoog)begaafde leerlingen zich anders voelen door hun andere manier van denken. Om spontaan tot samenwerking te komen, zal er een zekere mate van veiligheid en gevoel van waardering moeten zijn. Deze ontstaan doordat peers elkaars ontwikkelingsgelijken zijn.

Door bovenstaande resultaten kan ik zeggen dat deze kinderen wel degelijk behoeften hebben aan samen dingen ondernemen, alleen lukt dit vaak niet in hun reguliere klas omdat zij daar hun ontwikkelingsgelijken missen.

Fig. 4. 2 geeft ons een duidelijk inzicht over het emotioneel welbevinden van de kinderen na de plusklaslessen. In alle vakjes zien we dat steeds meer dan twee leerlingen baat heeft gehad bij de deelname aan de plusklaslessen. Zoals ik al vermeldde, hebben we te maken met een groep kinderen die al vrij positief in het leven staat. Toch heeft de plusklas een extra positieve bijdrage geleverd aan het welbevinden van deze kinderen. Het steeds bereiken van twee of meer leerlingen per vlak, is voor mij daarom een goede vooruitgang.

Daarnaast moeten begaafde leerlingen worden uitgedaagd. Men moet proberen om de zone van de naaste ontwikkeling te bereiken. Pas dan gaan deze kinderen leren. Bosch (2009) zegt dat het voor een (hoog)begaafde leerling niet altijd vanzelfsprekend is om te reiken naar de zone van naaste ontwikkeling, omdat het onderwijs is afgestemd op de gemiddelde leerling. De leerling kan zich gemakkelijk redden met de simpele vaardigheden en ontwikkelt daardoor geen proces. Het probleem hierbij is dat de leerling niet weet hoe hij hier toe komt. Daarom kan het bestaan dat hij een simpele opgave niet kan beantwoorden, terwijl een opgave waarbij hij aangesproken wordt op zijn oplossingsgericht denken wel goed gaat. Nu

wordt hij uitgedaagd om zijn inzicht en oplossingsgericht denkniveau te gebruiken (H2.3).

In de plusklas heb ik daarom extra aandacht besteed aan werkstrategieën. Vergelijk een werkstrategie eens met het spel Stratego. Je zou dan kunnen zeggen dat je net als bij het spel een strategie bedenkt om bij de vlag te komen. In ons geval is de vlag het einddoel van een opdracht. Men vergelijkt en bekijkt verschillende mogelijkheden om zo tot de juiste aanpak te komen. Net als bij het spel is iedere situatie weer anders. Zo ook met de opdrachten/taken voor de leerlingen. Iedere opdracht vereist zijn eigen aanpak, zijn eigen werkstrategie. Bij het zoeken naar een passende werkstrategie moet men bovendien rekening houden met de leerstijl die bij het kind past. Hierdoor kan het komen dat de resultaten uit fig. 4.9 heel wisselend zijn. Iedere leerling heeft zijn eigen leerstijl (Timmerman, 2008).

Tevens leren veel (hoog)begaafde kinderen top down terwijl het onderwijs gericht is op het bottom up leren. Dit kan een reden zijn waarom deze leerling in het reguliere onderwijs zich geen vaardigheden aanleert. Dit zorgt ervoor dat zij niet leren omgaan met het maken van fouten. Wanneer zij op het voortgezet onderwijs wel aangesproken worden op hun niveau en zij eventueel fouten gaan maken, kan dit leiden tot grote frustraties (hoofdstuk 2.4).

Bij de uitkomst van de werkstrategieëntest blijkt dat bij de nulmeting geen één leerling gebruik maakt van een strategie. Nadat de kinderen de lessen hebben gevolgd, wordt de nieuwe toets afgenomen. De uitkomst van deze toets laat een duidelijk stijging zien in het hanteren van werkstrategieën. Het boek van Timmermans gebruikt als handleiding tijdens mijn modules heeft dus een positief effect gehad op de leerlingen.

Ook de leeropbrengst van de modules was hoog. Ouders antwoordden 89 % positief en de leerlingen antwoordden 78% positief en 22% antwoordden een beetje geleerd. Daarbij zag 89% van de ouders een positief effect.

In H2 hebben we gezien dat begaafden pas leren als er bereikt wordt naar de naaste zone van ontwikkeling. Vygotsky (In Ontwikkelingspsychologie, 2007) gaat ervan uit dat de leerling leert in aansluiting op wat hij al weet, maar het moet wel nieuw of uitdagend zijn om daadwerkelijk van leren te kunnen spreken. Fig. 4.13 laat zien dat er een wisseling is in uitdaging. Dit kan te maken hebben met de interessegebieden

van de kinderen. Maar er kan gezegd worden dat de meeste leerlingen zijn uitgedaagd tijdens de lessen.

Fig. 4.10. Laat ons zien dat alle leerlingen de module precies goed vinden. Dit betekent voor mij dat module 1 iets zwaarder gemaakt zou mogen worden. Eén van de oorzaken van onderpresteren is een ontoereikend lesaanbod. Als het kind geen leerstof krijgt aangeboden dat ligt in de zone van de naaste ontwikkeling zal het zich niet ontwikkelen. (Er vindt dan geen leren plaats).

Waarom moet het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen anders zijn?

“Daarom”, zegt Pluymakers (2001).

In de staafdiagrammen fig. 4.8 en fig. 4.13 is te zien dat leerlingen wisselend antwoorden bij de diverse lessen. Over de gehele module reageren ze positief, maar filteren we de module dan zien we wisselende reacties.

Dit kan komen doordat kinderen verschillende interesses hebben. Kuipers (In Handboek voor hoogbegaafdheid, 2009) zegt dat begaafde kinderen ongewone interesses hebben. Daarbij zegt hij dat het kind informatie begrijpt en onthoudt wanneer het geïnteresseerd is. Daarnaast laat Heller (2000) ons zien in zijn Multifactorenmodel dat er verschillende begaafdheidsfactoren zijn die zich uiten in diverse prestatiegebieden. "Dit begrijpen en onthouden wanneer het kind geïnteresseerd is, zie ik terug in de praktijk. Kinderen reageren verschillend op de verschillende onderdelen van de module. Ik denk dat dit te verklaren valt omdat zij verschillende interesses hebben."

5.2 Aanbeveling

Gezien het feit dat niet alle basisscholen de mogelijkheid hebben om een eigen plusklas op te zetten voor getalenteerde leerlingen is een plusklas op het voortgezet onderwijs een verrijking. Het onderzoek toont aan dat de leerlingen er wel bij varen als zij deze extra uitdaging aangeboden krijgen. Het verhoogt hun motivatie, hun welbevinden en de mogelijkheid op het ontwikkelen van sociale vaardigheden.

Daarnaast beschikt het voortgezet onderwijs over meer middelen, zoals microscopen e.d. en vakdocenten (Spaans) om de lessen voor deze plusgroep uitdagender te maken.

Mijn voorkeur gaat dan ook uit naar een plusklas, voor getalenteerde basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8, op het voortgezet onderwijs.

Het is daarom aan te bevelen om als voortgezet onderwijs met diverse basisscholen te inventariseren wat de mogelijkheden hiervoor zijn. Daarbij zou een goede samenwerking tussen de plusklasdocent en de groepsleerkracht gewenst zijn. Dit kan in de vorm van een leerling-logboek en driemaal per jaar een evaluerend gesprek.

Omdat deze kinderen inderdaad baat hebben gehad bij mijn plusklas, zou ik de lijn door willen trekken naar klas 1 en 2 atheneum van het voortgezet onderwijs. Op die manier kan ik een doorlopende leerlijn ontwikkelen waarbij getalenteerde leerlingen zich ook blijven ontwikkelen.

5.3 Opmerkingen

Omdat we met kinderen te maken hebben, kan het zijn dat de onderzoeksresultaten bij een nieuw onderzoek niet overeenkomen. Ik kan namelijk met trots zeggen dat ik unieke kinderen in mijn groep had.

Als tweede wil ik opmerken dat ik helaas voorbijgegaan ben aan de leerkrachten van de thuisgroepen. Ik had hun er meer bij moeten betrekken. Ik heb me bij dit onderzoek geconcentreerd op de leerling en mezelf als plusklasdocent, maar het zou beter zijn geweest om de leerkracht van de thuisgroep meer in beeld te laten komen. Want zoals ik in hoofdstuk 2 al aangaf, zorgt een goede interactie tussen school, peers en gezin voor ontwikkeling van talent. Als daar dan meerdere scholen bij betrokken zijn, moeten deze tevens een goede communicatie hebben.

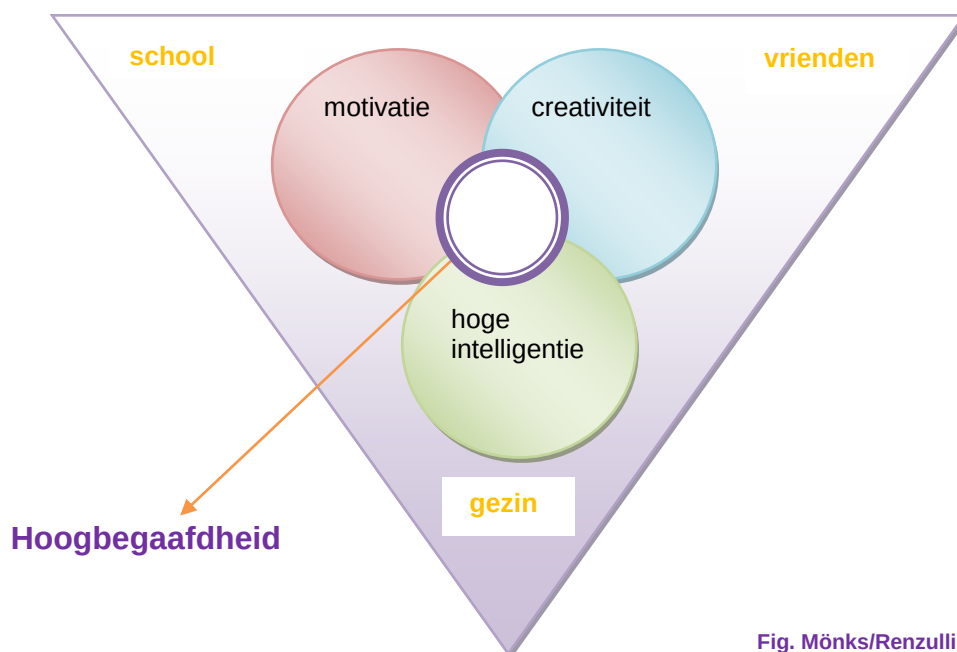

Fig. Mönks/Renzulli

5.4 Verder onderzoek

Uitgaande van het figuur van Mönks/Renzulli zou in een nieuw onderzoek onderzocht kunnen worden wat de meerwaarde van educatief partnerschap is in een plusklas op het voortgezet onderwijs.

Een andere suggestie voor een vervolgonderzoek is of de leerlingen en leerkracht er baat bij hebben als de plusklastaken door lopen in de thuisklas.

Als laatste zou ik graag de leerlingen willen blijven volgen op het voortgezet onderwijs. De onderzoeksvraag zou zijn of zij nu minder in de problemen komen na het volgen van de plusklaslessen.

6 Evaluatie onderzoek

In dit hoofdstuk kijk ik terug op wat mijn onderzoek voor mij betekend heeft. Tevens zal er gericht gekeken worden naar de toekomst.

6.1. Start

Aan het begin van de opleiding heb ik de leerstijltest van Kolb afgenomen. Voordat ik aan de test begon, ben ik bij mezelf nagegaan welke leerstijl ik dacht dat bij mij hoorde: *Bezinner (divergeerder)*.

Daarna ben ik begonnen met de leerstijltest. De uitkomst was: *assimileerder (denker)*. Maar de uitslag lag erg dicht tegen de bezinner aan.

Wanneer ik het resultaat terugkoppel naar mijn handelen, dan klopt dit ook wel. Ik moet altijd eerst een tijdje denken, het moet levend worden in mijn gedachten. Pas dan volgen er andere stappen.

Daarnaast vind ik het heerlijk om lessenseries/projecten te bedenken voor anderen. Zij mogen die dan uitvoeren.

Dit alles zorgde ervoor dat ik ruim van te voren al startte met het bedenken van de modules en het plannen van de invulling van mijn meesterstuk. Ik heb hier veel baat bij gehad, want het heeft ervoor gezorgd dat ik alles steeds op tijd af had.

6.2 Wat wilde ik?

Om basisscholen en getalenteerde leerlingen te helpen, ben ik toekomstgericht gaan kijken. Hoe kan ik het welbevinden van deze leerlingen verhogen en er tevens voor zorgen dat deze leerlingen beter mee kunnen op het voortgezet onderwijs?

Ik bedacht dat ik door middel van een peergroep een brug kon maken om de overstap voor deze leerlingen te verkleinen.

6.3 Resultaten en verwachtingen

Omdat ik tijdens mijn onderzoek gebruik heb gemaakt van een enquête, en je daarbij afhankelijk bent van anderen, was ik verheugd toen ik van iedereen de vragenlijsten op tijd terugkreeg. Daarnaast bekeek ik met een tevreden gevoel de toelichting die ouders en leerlingen ingevuld hadden. Dit gaf mij een duidelijk beeld van de betrokkenheid van de kinderen, maar ook van de ouders. Vervolgens gaf deze betrokkenheid mij een bevredigend gevoel, want hierdoor had ik het idee dat mijn onderzoek serieus genomen werd, wat mij vervolgens motiveerde om verder te gaan.

De uitkomsten van het onderzoek waren deels volgens mijn vermoeden. Tijdens de opleiding is duidelijk naar voren gekomen wat de invloed kan zijn van een peergroep. Daarnaast liet de literatuur mij inzien dat deze leerlingen een andere aanpak nodig hadden. Toch blijkt dat ik één module te eenvoudig gemaakt heb voor deze kinderen. Dit betekent voor mij dat ik nog kritischer moet kijken naar de lesinhoud. Ik wil dit doen door nog eens goed naar een aantal modules te kijken. Mijn lessen zijn, voordat de betreffende modules gegeven werden, geschreven. Door opnieuw intensief naar deze modules te kijken en te vergelijken met mijn lesinhouden, kan ik bepalen waar ik moet veranderen/aanpassen.

De module die te eenvoudig was, was de allereerste module. De uitslagen van deze periode heb ik na het geven van deze module verwerkt. We waren toen weer een tijdje bezig met het nieuwe thema. Vandaar dat ik niets aangepast heb tijdens mijn onderzoek.

Nu ik dit schrijf, realiseer ik me dat als mijn tweede module ook te eenvoudig geweest zou zijn, de kinderen er geen baat bij gehad zouden hebben. Ik besef hierdoor dat ik veel invloed heb op het leerproces van kinderen en dat ik daarom in de toekomst de evaluaties sneller wil verwerken, zodat het leeraanbod gunstig blijft. Ik voel nu duidelijk dat deze leerlingen afhankelijk zijn van mij voor hun plusklaslessen.

Tevens wil ik in de toekomst blijven evalueren met de leerlingen. Want deze kinderen zijn de zuiverste bron die mij precies vertelt hoe zij de module ervaren. Hierdoor blijven de lesinhouden passend bij de doelgroep en voorzie ik hen in hun educatieve behoeften.

Jammer vond ik het dat ik de resultaten van de leerkrachten niet mee kon tellen. Ik vind dat ik tekort geschoten ben in de betrokkenheid van de leerkrachten. Ik had hen meer op de hoogte kunnen houden van wat ons allemaal bezighield in de plusklas en wat ik merkte bij de kinderen.

6.4 Wat heeft dit onderzoek voor mij betekend?

Tijdens mijn onderzoek heb ik gebruik gemaakt van een leerling-gerichte aanpak. Ik weet alleen nog niet of ik dat zo wil houden. Dit komt door het gesprek met een leerkracht van groep 8. Ik vertelde haar over mijn peergroepplan, waarop zij antwoordde: "Ik zou het erg prettig vinden als er ook werk vanuit de plusgroep meegenomen kan worden naar de thuisgroep." Dit zette mij weer aan het denken en

kwam ik uit bij het model van Mönks en Renzulli (1995). Zij geven aan dat er bijna alleen een groei van talent kan zijn als het kind genoeg geprikkeld wordt. Motivatie vanuit de omgeving, school en ouders zijn daarbij van belang. Motivatie en stimulatie van thuisklas en peergroep zie ik daarom als een zeer belangrijke verrijking. Ik ben zelf zo met mijn plusklas bezig geweest dat ik voorbij ben gegaan aan het feit dat deze totale betrokkenheid/motivatie rondom het kind ervoor zorgt dat zijn talent tot uiting kan komen. Door deze gedachten ga ik in de toekomst eerst een onderzoek doen naar waar de interesses van de leerkrachten liggen. Dit doe ik ten eerste, omdat ik dit zie als een duidelijke hulpvraag van leerkrachten waaraan ik niet voorbij wil gaan. Ten tweede, omdat talent tot uiting kan komen als het kind voldoende geprikkeld wordt. Maar, omdat ik geloof en ervaren heb dat de bijdrage van de betrokken leerlingen zeer zinvol is, wil ik hen ook hierover raadplegen.

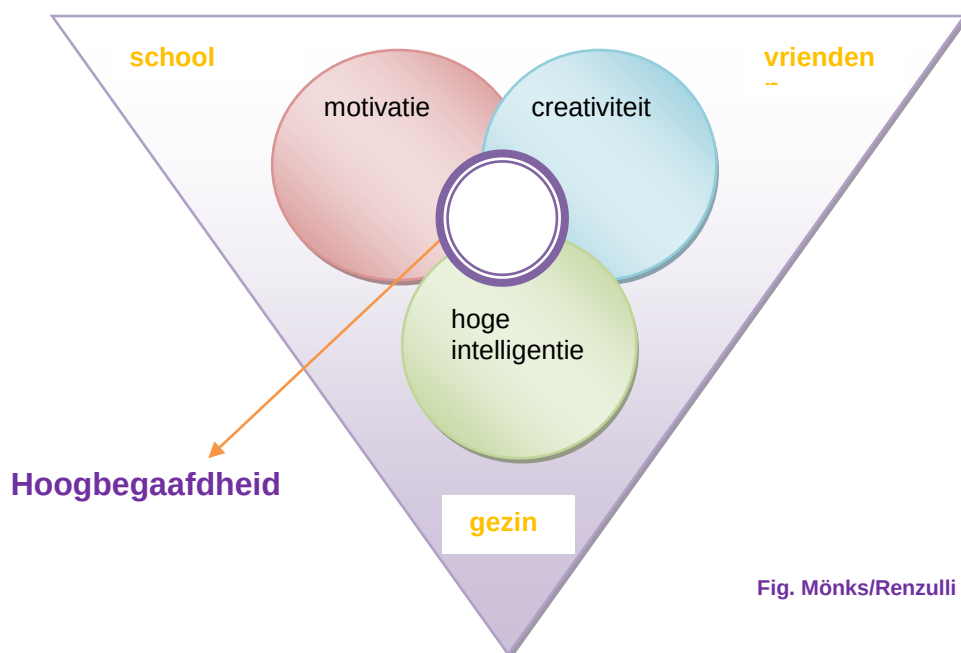

Fig. Mönks/Renzulli

Een andere koppeling die ik gemaakt heb, is de koppeling naar gesprekstechnieken. Tijdens mijn interview en het werken met de leerlingen heb ik gewerkt met het oplossingsgericht handelen. Dit zorgde voor een groei van mijn interpersoonlijke competentie. In de toekomst kan ik deze gesprekstechniek uitbreiden naar collega's toe, want ik ben na mijn onderzoek verder gaan denken. Mijn school zou de leerlijn van peergroep (groep 7- 8) door kunnen trekken naar klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. We kunnen door middel van compacten een peergroep opzetten voor geselecteerde leerlingen.

Dit idee werd goed ontvangen en omdat ik zelf in het team *2atheneum* zit, mag ik

mijn collega's voorlichten over hoe ik een peergroep voor de eerste- en tweedejaars zie. Dit onderzoek in combinatie met een aantal modules heeft mij bewust gemaakt op de manier waarop ik wil reageren: "Een positieve, oplossingsgerichte benadering". Als mijn collega's vragen stellen, wil ik ze het gevoel geven dat ze gehoord worden, zodat zij zich flexibeler op gaan stellen. Ik ga dit doen door positief te reageren op wat zij al gedaan hadden. Ik zie mezelf als een behulpzame docent die haar collega's op een positieve manier haar idee laat zien. Dit doe ik door positief aan te sluiten bij wat er al is. Deze manier van aanpakken past goed bij mij. Het is prettiger om van een positief gegeven uit te gaan dan vanuit een negatief gegeven.

6.5 Toekomst

Ik heb een adviesrapport geschreven voor mijn school en hierop werd enthousiast gereageerd. Het resulteerde in een eerste gesprek met een directrice van een nabijgelegen basisschool om mijn idee te introduceren. Dit maakte mij competent in de samenwerking met de omgeving van de school.

Ik gaf hierboven al aan dat ik het van belang vind om leerkrachten er meer bij te betrekken. Ik liet dit zien door middel van het model van Mönks. Door het gevoel, wat ik had, van betrokkenheid van de ouders en de module educatief partnerschap ben ik me bewust geworden dat ik ouders meer zou kunnen inzetten. Uit de literatuur blijkt dat ouders de ontwikkeling van hun kind positief kunnen beïnvloeden door hun verwachtingen en belangstelling te tonen voor wat hun kind op school meemaakt (Henderson & Epstein, 2008). Daarbij zegt Mahlberg (2008) dat de ervaring leert dat leerlingen graag willen dat hun ouders belangstelling tonen voor hun opleiding. Dit zijn voor mij twee belangrijke redenen om ouders te betrekken bij de plusgroep. Zeker in relatie met Mönks (1995). Hij geeft aan dat een kind er niet alleen voor moet staan en juist de interactie met de omgeving, het gezin en de peers ervoor zorgt dat het kind zijn begaafdheid ontwikkelt. Omdat school niet altijd in staat is om voor peers te zorgen, heb ik dat gedaan, maar daarnaast moet ik leerkrachten en ouders ook betrekken om zo de driehoek gesloten te houden.

Literatuurlijst

- Andrien, D. (2009). *Meerbegaafde kinderen eer stimuleren op school*. Geraadpleegd op 24 november 2010, van [http://mbsdepoort.buurtplein.nl/jong_leren%20\(2\).pdf](http://mbsdepoort.buurtplein.nl/jong_leren%20(2).pdf)
- Bosch, W. (2009). Het ontwikkelen van werk- en leerstrategieën. In V. Gerven (Red.), *Handboek hoogbegaafdheid*. (pp.146-164). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Bruin, A. (2009). De sociaal-emotionele ontwikkeling van begaafde leerlingen. In V. Gerven (Red.), *Handboek hoogbegaafdheid*. (pp. 200-206). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Drent, S & Gerven, E.V. (2009). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Freeman, J. (2010). *Gifted Lives*. New York: Routledge.
- Gerven, E. V. (2004). *Attent op talent*. Utrecht: Uitgeverij Lemma B.V.
- Gerven, E. V. (2009). Ontwikkelingen in het denken over begaafdheid. In *Handboek hoogbegaafdheid*. (pag. 10 t/m 14). Assen: Van Gorcum.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderwijs*. Apeldoorn: Garant
- Heller, K.A., Mönks, F.J., Sternberg, R.J. & Subotnik, R.F. (2000). *Internationaal Handboek of Giftedness and Talent*. Oxford: Elseviers Science Ltd.
- Janson, D. (2009). Verrijkingsgroepen. In V. Gerven (Red.), *Handboek hoogbegaafdheid*. (pp 116-126). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Kallenberg, T. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.
- Kuipers, J. (2009). Onderpresteren. In V. Gerven (Red.), *Handboek hoogbegaafdheid*. (pp. 166-184). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Mönks, F.J & Ypenburg, Y. (1995). *Hoogbegaafde kinderen thuis en op school* (tweede druk). Alphen aan de Rijn: Samson.
- Plumakers, M. (2001). *Onderwijs aan begaafde leerlingen in het VO*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Renzulli, J.S. (1979). Ontwikkelingen in het denken over begaafdheid. In V. Gerven (Red.), *Handboek hoogbegaafdheid* (pp. 6-19). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Timmerman, K. (2008). *Een persoonlijke denk- en leerstijl*. Voorburg: Acco

- *Vrienden van Leonardo*. Geraadpleegd op 10 november 2010, van <http://www.leonardoeindhoven.nl/Hoofdpagina>
- Vygotsky, L. (1978). Zone van naaste ontwikkeling. In R. Feldman (Red.), *Ontwikkelingspsychologie*. Amsterdam: Pearson Education Benelux
- Wind, W. (2003). *Omgaan met hoogbegaafde leerlingen*. Bussum: Coutinho.

Bijlagen

Bijlage 1 De ouderbrief

Tilburg, 2 juli 2010

Beste ouders/verzorgers van...,

Mijn naam is Susette Schipperen. Ik ben moeder van Mickey en Nienke Schipperen en docente Nederlands op het Beatrix- College. Momenteel volg ik bij Fontys de opleiding "Specialist Hoogbegaafdheid". Om mijn opleiding succesvol af te ronden, ga ik een onderzoek doen en daarvoor ben ik op zoek naar enthousiaste leerlingen.

Wat houdt dit nu concreet in? Vanaf volgend schooljaar start ik met een projectgroep waarin ik plaats heb voor maximaal tien leerlingen. Tijdens dit project zal ik diverse modules aanbieden. In die modules komen de volgende onderdelen aan bod: filosofie, coöperatief samenwerken, rekenkundige vraagstukken, cultuur, fictie, poëzie, mythologie, kranten en tijdschriften, techniek, leren leren en begeleiding (bijvoorbeeld: "Wat doe ik als iets niet goed gaat?")

Waarom ga ik met dit project starten? Het blijkt dat (hoog)begaafde leerlingen eerder vast kunnen lopen op het voortgezet onderwijs. Dit kan gebeuren als getalenteerde leerlingen niet voldoende worden gestimuleerd en zich hierdoor geen leerstrategieën eigen hebben kunnen maken. Zo bestaat er een kans dat leerlingen vastlopen als ze niet vroegtijdig worden uitgedaagd. Kinderen die ineens op niveau worden aangesproken, hebben vaak onvoldoende discipline ontwikkeld om zich echt in te spannen.

Een andere mogelijkheid is dat de leerlingen op het voortgezet onderwijs zeer goed uitgedaagd worden, maar op één vlak minder scoren. De kans bestaat dat deze leerlingen niet weten hoe zij met deze tegenslag om moeten gaan.

Met dit project begeleid ik de kinderen zodat de overgang naar het voortgezet onderwijs soepeler verloopt. Daarnaast wil ik leerlingen extra uitdagen met leerstof waarmee zij op de basisschool verder kunnen in de resterende tijd. Hiermee voorkomen we het onderpresteren van uw kind en blijft het gemotiveerd. Daarnaast vind ik het belangrijk dat uw kind in contact komt met andere ontwikkelingsgelijken. Uit onderzoek is bewezen dat zij zich sociaal-emotioneel beter ontwikkelen als zij regelmatig contact hebben met ontwikkelingsgelijken.

Waarom komt uw kind in aanmerking? Uw kind heeft een educatieve voorsprong op zijn leeftijdsgenootjes. Omdat hij/zij deze voorsprong heeft, is het van belang uw kind extra uit te dagen, om te leren omgaan met tegenslagen, aan te leren hoe moet ik straks gaan leren, ect.

Het project loopt van november tot en met februari op donderdagmiddag van 12.30uur tot 14.30uur en zal plaatsvinden op het Beatrix-College in Tilburg. Ik vang daar de kinderen op buiten de pauzes van het Beatrix-College.

Graag licht ik mijn project verder toe en kunt u vragen stellen op vrijdag 9 juli van 13.45uur tot 14.45uur in klas/ruimtevan Jan Ligthartschool. Op één vraag wil ik alvast antwoord geven: Medewerking aan mijn project verplicht u uiteraard niets en garandeert een goede aansluiting op diverse middelbare scholen en niet alleen op het Beatrix-College.

Ik hoop dat ik u enthousiast gemaakt heb en zie graag u reactie tegemoet.

Vriendelijke groeten,

Susette Schipperen

Bijlage 2 Brief leerkrachten

Tilburg, 11 oktober 2010-10-10

Betreft: onderzoek plusklas voortgezet onderwijs

Beste leerkrachten van groep 7 en 8,

Mijn naam is Susette Schipperen. Ik ben moeder van Mickey en Nienke Schipperen en docente Nederlands op het Beatrix- College. Momenteel volg ik bij Fontys de opleiding "Specialist Hoogbegaafdheid". Om mijn opleiding succesvol af te ronden, ga ik een onderzoek doen met behulp van een leerling uit uw klas.

Wat houdt dit nu concreet in? Vanaf dit schooljaar start ik met een projectgroep waaraan tien leerlingen uit groep 7 en 8 van basisschool de Wegwijzer en basisschool Jan Ligthart Huibeven deelnemen. Tijdens dit project zal ik diverse modules aanbieden. In die modules komen de volgende onderdelen aan bod: filosofie, coöperatief samenwerken, rekenkundige vraagstukken, cultuur, fictie, poëzie, mythologie, kranten en tijdschriften, techniek, leren leren en begeleiding (bijvoorbeeld: "Wat doe ik als iets niet goed gaat?")

Waarom ga ik met dit project starten? Het blijkt dat (hoog)begaafde leerlingen eerder vast kunnen lopen op het voortgezet onderwijs. Dit kan gebeuren als getalenteerde leerlingen niet voldoende worden gestimuleerd en zich hierdoor geen leerstrategieën eigen hebben kunnen maken. Zo bestaat er een kans dat leerlingen vastlopen als ze niet vroegtijdig worden uitgedaagd. Kinderen die ineens op niveau worden aangesproken, hebben vaak onvoldoende discipline ontwikkeld om zich echt in te spannen.

Een andere mogelijkheid is dat de leerlingen op het voortgezet onderwijs zeer goed uitgedaagd worden, maar op één vlak minder scoren. De kans bestaat dat deze leerlingen niet weten hoe zij met deze tegenslag om moeten gaan.

Met dit project begeleid ik de kinderen zodat de overgang naar het voortgezet onderwijs soepeler verloopt. Daarnaast wil ik leerlingen extra uitdagen met leerstof waarmee zij op de basisschool verder kunnen in de resterende tijd. Hiermee kan onderpresteren van het kind voorkomen worden en blijft het gemotiveerd. Daarnaast vind ik het belangrijk dat het kind in contact komt met andere ontwikkelingsgelijken. Uit onderzoek is bewezen dat zij zich sociaal-emotioneel beter ontwikkelen als zij regelmatig contact hebben met ontwikkelingsgelijken.

Waarom komt een kind uit uw klas in aanmerking? Uw leerling heeft een educatieve voorsprong op zijn leeftijdsgenootjes. Omdat hij/zij deze voorsprong heeft, is het van belang het kind extra uit te dagen, om te leren omgaan met tegenslagen, aan te leren hoe moet ik straks gaan leren, ect.

Het project loopt van 4 november tot en met 24 februari op donderdagmiddag van 12.30uur tot 14.30uur en zal plaatsvinden op het Beatrix-College in Tilburg.

Voor mijn onderzoek houd ik een nulmeting. Ik zou u daarom willen vragen om tweemaal een vragenlijst in te vullen over de betreffende leerling. Deze vragenlijst ontvangt u tegen die tijd in uw postvakje.

Graag licht ik mijn project verder toe en kunt u vragen stellen op woensdag 13 oktober om 14.30uur in de aula.

Op de achterzijde van deze brief vindt u de deelnemende leerlingen.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Vriendelijke groeten,

Susette Schipperen

Bijlage 3 Uitnodiging introductie leerlingen

Susette Schipperen
Tel: 06-17178474
sschipperen@beatrixcollege.nl

Tilburg, 08-10-2010

Betreft: uitnodiging

Beste,

Nog een paar weken en dan starten we met de plusklas op het Beatrix College. Voordat het zover is, wil ik jullie graag een keer ontmoeten en wel op woensdag 20 oktober om 13.30uur in de aula van basisschool de Wegwijzer.

Je kunt dan kennismaken met de andere kinderen van de groep en je krijgt een korte uitleg. Voor degene die willen gaan fietsen, bied ik de mogelijkheid aan om op die woensdag op de fiets te komen. Samen kunnen we dan een keer de route fietsen.

Officieel starten we op donderdag 4 november. Ik wacht jullie dan op om 12.30uur bij de ingang van gebouw C van het Beatrix College.

Ik heb er zin in. Ik hoop jullie ook.

Vriendelijke groeten,
Susette Schipperen

Bijlage 4 Enquête ouders

Oudervragenlijst

Naam kind: _____

1. Als we uitgaan van een schaal van 0 tot 10, waarbij 10 betekent dat uw kind helemaal gelukkig is en 0 betekent dat uw kind helemaal niet gelukkig is, waar staat uw kind dan op dit moment?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

2. Uw kind werkt het liefst alleen.

☐ nooit ☐ soms ☐ vaak ☐ altijd

3. Uw kind werkt graag samen met de kinderen uit de plusklas.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

4. Vindt u dat uw kind na het volgen van de plusklaslessen beter zijn/haar huiswerk plant?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

5. Kan uw kind zich nu beter aan een planning houden?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

6. Is de werkhouding van uw kind verbeterd door de plusklaslessen?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

7. Gaat uw kind graag naar de plusklas op het Beatrix College?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

Toelichting:

.....
.....
.....

8. Vindt u dat uw kind veel leert tijdens de plusklaslessen?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

9. Uw kind kan goed opschieten met andere leerlingen van de plusklas.

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

10. Uw kind heeft nieuwe vrienden/vriendinnen gemaakt.

☐ ja ☐ nee ☐ een beetje

11. Raakt uw kind minder snel in paniek als er onverwachte dingen gebeuren?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

12. Voelt uw kind zich minder alleen door deel te nemen aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

13. Voelt uw kind zich minder waardeloos door de deelname aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

14. Is het leven van uw kind uitdagender geworden door de plusklaslessen?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

15. Uw kind verveelt zich thuis.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

16. Is uw kind thuis vrolijker?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

17. Denkt u dat uw kind zich begrepen voelt door de begeleider en deelnemers van de plusklas?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

18. Uw kind:

heeft meer plezier in het leven door de plusklas.

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

vertelt spontaan over de plusklas thuis.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

19. Wat is uw totale mening van het effect van deelname aan de plusklas?

1= zeer positief effect 2= positief effect 3= geen effect 4= negatief effect

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

20. Wat is uw algemene indruk van de plusklas?

1= zeer tevreden 2= tevreden 3= ontevreden 4= zeer ontevreden

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

21. Wat is uw mening over de lesinhoud?

1= zeer tevreden 2= tevreden 3= ontevreden 4= zeer ontevreden

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

22. Wat vindt u van de tijd van de plusklas (2 uur)?

☐ goed ☐ te kort ☐ te lang

Toelichting:

.....

.....

.....

Bijlage 5 Enquête leerlingen

Leerlingvragenlijst Naam: _____

1. Als je uitgaat van een schaal van 0 tot 10, waarbij 10 betekent dat je helemaal gelukkig bent en 0 betekent dat je helemaal niet gelukkig bent, waar sta je dan vandaag?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9
☐ 10

2. Ik werk het liefst alleen.

☐ nooit ☐ soms ☐ vaak ☐ altijd

3. Ik werk liever samen met leerlingen uit de plusklas dan uit mijn eigen klas.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

4. Ik kan door de lessen van de plusklas mijn huiswerk beter plannen

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

5. Ik kan me beter aan mijn planning houden

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

6. Is je werkhouding verbeterd?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

7. Kom je graag naar de plusklas op het Beatrix College?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

8. Vind je dat je veel hebt geleerd?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

9a. Ik voel me begrepen door mijn plusklasgenootjes.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

9b. Dit voel ik me ook door mijn klasgenootjes.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

10. Ik heb nieuwe vrienden gemaakt in de plusklas.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

11. Ik raak minder in paniek als er onverwachte dingen gebeuren.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

12. Ik voel mij minder alleen door de deelname aan de plusklas.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

13. Voel je je minder waardeloos door de deelname aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

14. Is je leven uitdagender geworden door deelnemen aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

15 Ik verveel me thuis.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

16. Ik ben thuis vrolijker geworden.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

17. Ik voel me begrepen door de plusklasdocent.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

18. Ik:

heb meer plezier in het leven door de plusklas.

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

vertel spontaan over de plusklas op school en thuis.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

19. Wat is je algemene indruk van de plusklas?

1= zeer tevreden 2= tevreden 3= ontevreden 4= zeer ontevreden

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

20. Wat vind je van de tijd van de plusklas (2 uur)?

☐ goed ☐ te kort ☐ te lang

Toelichting:.....

.....

.....

.....

Bijlage 6 Enquête leerkrachten

Leerkrachtvragenlijst

Naam kind: _____

1. Als we uitgaan van een schaal van 0 tot 10, waarbij 10 betekent dat het kind helemaal gelukkig is en 0 betekent dat het kind helemaal niet gelukkig is, waar staat het kind dan op dit moment?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

2. De leerling werkt het liefst alleen.

☐ nooit ☐ soms ☐ vaak ☐ altijd

3. De leerling werkt graag samen met de kinderen uit de plusklas.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

4. Vindt u dat de leerling na het volgen van de plusklaslessen beter zijn/haar huiswerk plant?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

5. Kan de leerling zich nu beter aan een planning houden?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

6. Is de werkhouding van de leerling verbeterd door de plusklaslessen?

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

7. Gaat de leerling graag naar de plusklas op het Beatrix College?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

Toelichting:

.....
.....
.....

8. Raakt de leerling minder snel in paniek als er onverwachte dingen gebeuren?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

9. Voelt de leerling zich minder alleen door deel te nemen aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

10. Voelt de leerling zich minder waardeloos door de deelname aan de plusklas?

☐ ja ☐ soms ☐ nee ☐ niet van toepassing

11. Is het leven van de leerling uitdagender geworden door de plusklaslessen?

☐ ja ☐ soms ☐ nee

12. De leerling:

heeft meer plezier in het leven door de plusklas.

☐ ja ☐ een beetje ☐ nee

vertelt spontaan over de plusklas op school.

☐ ja ☐ soms ☐ nee

13. Wat is uw totale mening van het effect van deelname aan de plusklas?

1= zeer positief effect 2= positief effect 3= geen effect 4= negatief effect

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

14. Wat is uw algemene indruk van de plusklas?

1= zeer tevreden 2= tevreden 3= ontevreden 4= zeer ontevreden

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

15. Wat is uw mening over de lesinhoud?

1= zeer tevreden 2= tevreden 3= ontevreden 4= zeer ontevreden

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

16. Wat vindt u van de tijd van de plusklas 2 uur op donderdagmiddag?

goed

te kort

te lang

Toelichting:

.....

.....

.....

Bijlage 7 eindtoetsopdracht

Meneer aap en mevrouw vlieg zijn met hun kleintjes aan het wandelen. Trek een kring rond elk aapje en het vliegje dat het er het dichtste bij staat. Verbind de twee grote dieren door een stippenlijn. Schrijf links onder het aantal kleine aapjes en rechtsboven het totaal aantal vliegen.

